

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ANGLISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ANALÝZA A KOMPARACE HLAVNÍCH ŽENSKÝCH POSTAV VE
VYBRANÝCH DÍLECH JANE AUSTENOVÉ

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Jajtner, Ph.D. et Th.D.

Autor práce: Martina Faltová

Studijní obor: Bohemistika-Anglický jazyk a literatura

Ročník: 3

2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1995 Sb. V platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky školitele a oponentů práce a záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 3.12.2013

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Tomáši Jajtnerovi, Ph.D. et Th.D. za odborné vedení této práce, za jeho vstřícný, trpělivý přístup, užitečné rady a čas, který mi věnoval.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je analýza a komparace dvou vybraných děl anglické spisovatelky Jane Austenové - *Pýcha a předsudek* a *Rozum a cit*. Práce nejprve představí stručnou charakteristiku autorky a jejího díla a dále přiblíží oba zmíněné romány. Poté se krátce zaměří na historické pozadí v rámci období anglické romantické literatury a dobovou sociální situaci a také zmíní roli žen v 18. a 19. století. S těmito aspekty bude pracovat jako s podstatnými vlivy na tvorbu autorky a také na podobu jejích hrdinek. V hlavní části se bude práce zabývat samotnou komparací a analýzou ústředních ženských postav a jejich proměnami v průběhu děje. Na závěr shrne etické motivy, které se objevují v obou románech a reflektují jak dobové problémy, tak autorčin postoj k nim, vyjádřen v jejím díle. Práce bude psána česky.

Annotation

The aim of the bachelor thesis is to analyze and compare two novels written by Jane Austen – *Pride and Prejudice* and *Sense and Sensibility*. The first part of the thesis shortly characterizes and presents the author, her work and both of the novels. The following part concentrates on the historical and social background of the early Romantic period and it also mentions the position of women in that era. These aspects are then related to the main body of the text focusing on the comparison and analysis of the major heroines of the two novels. Last part will contain the ethical motives in both novels, which reflected both the attitude of the author, expressed in her work, and contemporary issues.

Obsah

Obsah	6
1. Úvod.....	7
2. Představení autorky a obecné charakteristiky vybraných románů.....	8
2.1 Jane Austenová a její dílo	8
2.2 Obecná charakteristika vybraných románů.....	12
2.2.1 <i>Rozum a cit</i>	13
2.2.2 <i>Pýcha a předsudek</i>	15
3. Historické pozadí románů a jeho vliv na autorčinu tvorbu.....	18
3.1 Dobový historický kontext.....	18
3.2 Romantická literatura.....	21
3.3 Dobová sociální situace	25
3.3.1 Role neprovdané ženy na přelomu 18. a 19. století	27
3.3.2 Jane Austenová a tradice feminizmu	28
4. Analýza a komparace hlavních postav.....	31
4.1 Analýza hlavních hrdinek románu <i>Rozum a cit</i>	31
4.2 Analýza hlavních hrdinek románu <i>Pýcha a předsudek</i>	33
4.2.1 Elizabeth Bennetová	33
4.2.2 Jane Bennetová	36
4.3 Komparace hlavních hrdinek obou románů.....	39
4.3.1 Elinor Dashwoodová a Jane Bennetová.....	39
4.3.2 Marianne Dashwoodová a Elizabeth Bennetová	41
4.3.3 Rozdíly v chování a jednání postav	43
5. Etické motivy v souvislosti s dobovými problémy a postoje autorky k nim.....	46
5.1 Manželství.....	46
5.2 Sociální postavení mužů v kontrastu k ženám.....	47
5.3 Pojetí mužských postav v kontrastu k autorčinu pojetí ženy.....	48
6. Závěr	51
7. Bibliografie	54

1. Úvod

V úvodu bych ráda krátce přiblížila téma své bakalářské práce s názvem *Analýza a komparace hlavních ženských postav ve vybraných dílech Jane Austenové*.

Anglická autorka Jane Austenová se věnovala zejména vykreslování rodinného života na pomezí 18. a 19. století. Svou práci věnovala především náhledu do ženského světa v období romantických ideálů galantního dvoření a hlubokých citů, které však stály v kontrastu s tvrdou realitou smlouvání výhodných sňatků. Svým čtenářům se snaží podat pohled na myšlení a jednání postav, které jde ruku v ruce s určitým morálním ponaučením a také představuje jakési vzory chování, které by měly postavám přinést dobro. Dále mimo jiné nastavuje prostřednictvím svých charakterů zrcadlo soudobé společnosti a snahu některých hrdinů přizpůsobit se jí s co nejmenšími obtížemi. Všechny její romány spojuje model jedné nebo více ženských hlavních hrdinek, které se musejí vyrovnat se svou životní situací a hodnotami, postavenými na základě společenských konvencí a zvyků. Právě takto nastavená společnost, spolu s určitým historickým a kulturním pozadím, měla vliv na autorčinu tvorbu. Těmito otázkami se budu zabývat v oddílech věnovaných zmíněnému historickému a sociálnímu kontextu, které jsou se životem autorky spojeny.

Ve své práci se chci primárně věnovat komparaci hlavních hrdinek obou románů. Kromě paralel v příběhu mají obě díla velkou podobnost právě v hlavních postavách, Elinor a Marianne Dashwoodových a Elizabeth a Jane Bennetových. Práce by se měla zaměřit na psychologické vykreslení hrdinek, jejich vnitřní život, podobnosti a rozdíly v řešení citových problémů a chování a jednání vycházející z jejich charakterových rolí. Kromě této komparace se pokusím o zachycení postupného vývoje a proměnu hrdinek v rámci děje.

V závěru se chci alespoň krátce věnovat otázce mužských postav a funkci mužského prvku v dílech Jane Austenové obecně.

2. Představení autorky a obecné charakteristiky vybraných románů

2.1 Jane Austenová a její dílo

Jane Austenová je jednou z nejvýraznějších anglických autorek období romantismu, a to i přes to, že existuje řada odlišných názorů, do jaké míry má s tímto literárním stylem společné rysy. Uvádí se, že „ačkoliv žila a tvořila během let známých jako období romantismu, více než dvě století nebyla považována za romantickou spisovatelku. Z tradičního pohledu nejvýznamnější romantičtí básníci oslavovali pocity, přírodu a práva a prožitky jednotlivce, zatímco Jane Austenová psala o sociálním světě, ve kterém byly pocity jednotlivce potlačovány společenskými zásadami chování a etiketou“.¹ (více viz. 3.2). Její dílo zasahuje zejména do prostředí rodinných románů a vyznačuje se jistou dávkou ironie a morální kritikou společnosti, především prostřednictvím postav.

Autorka se narodila 16. prosince 1775 v hrabství Hampshire reverendu Georgi a Cassandře Leigh Austenovým. Rodina měla zčásti také vliv na její tvorbu. Kromě jedné sestry vyrůstala mezi šesti bratry. Dva z nich získali místa admirálů v britské armádě, takže Jane měla zprostředkované informace o tom, co se děje ve zbytku Anglie. I přes to, že vyrůstala mezi bratry, ve svých dílech nikdy nepopisuje čistě mužské záležitosti a muži se zde vyskytují většinou jen v přítomnosti žen.² O to, že se z Jane stala uznávaná literátka, se její rodinné zázemí zasloužilo velkou měrou. Otec ji už od dětství nechal vzdělávat, nejdříve u příbuzných v Oxfordu a poté dva roky navštěvovala internátní školu v hrabství Berkshire. Další vzdělání a lásku k literatuře si zajistila zejména díky četbě nejen anglických, ale i cizích autorů. Její raná tvorba obsahovala krátké prózy a básně, které byly určeny hlavně jejímu rodinnému kruhu, ve kterém našla podporu a potřebné literární zázemí.

¹ WU, Duncan.: *A Companion to Romanticism*. 1. publ. in paperback. Oxford [u.a.]: Blackwell, 1999. ISBN 978-063-1218-777, s. 219

² Viz. LEITHART, Peter J.: *Jane Austen: (Christian Encounters Series)*. 2010. vyd. Nashville, Tenn.: Thomas Nelson, 2009, xvi, 175 p., ISBN 978-159-5553-027, s. 12

V devadesátých letech osmnáctého století byla podle společenských zvyklostí uvedena do společnosti a z následujících zkušeností čerpala témata pro svou tvorbu, zejména co se společenské zábavy, návštěv a plesů týče. Právě zde si mohla, jako mladá dívka, podle konvencí najít budoucího manžela. Během života se jednou zasnoubila, nicméně zasnoubení bylo posléze odvoláno, a Jane zůstala do konce života svobodná. V roce 1801 se přestěhovala spolu s rodinou do lázeňského města Bath a po otcově smrti do Chawtonu, kde se dnes nachází muzeum věnované právě jí a její tvorbě. Celá rodina často cestovala za příbuznými po celé zemi, a jakmile se Jane začalo horšit už tak chatrné zdraví, odjela se sestrou do Winchesteru na léčení. Zde posléze 18. července 1817 zemřela a je pochována ve winchesterské katedrále.

S románovou tvorbou začala v devadesátých letech osmnáctého století. Jako žena-spisovatelka byla v této době v poměrně složité situaci, co se vydávání knih týče. Autoři *Cambridgeského průvodce Jane Austenovou (Cambridge Companion To Jane Austen)* se zmiňují o tom, že větší část čtenářské obce tvořili zpočátku muži, což zapříčinilo to, že o její romány s ženskými hrdinkami nebyl tak velký zájem.³ V roce 1803 se jí sice podařilo připravit pro vydání román *Northangerské opatství (Northanger Abbey)*, ale jeho publikování bylo odloženo. Po několika dalších neúspěšných pokusech se tedy rozhodla publikovat na své vlastní náklady román *Rozum a cit (Sense and Sensibility)*, který se mezi čtenáři konečně ujal. Její následující román *První dojmy (First Impressions)*, později přejmenován na *Pýchu a předsudek (Pride and Prejudice)*, se po vydání v roce 1813 stal jejím nejpopulárnějším dílem, jak v okruhu rodiny, tak mezi širokou veřejností.⁴ Během dalších dvou let vyšely román *Mansfieldské panství (Mansfield Park)* a *Emma (Emma)* a všechna zbývající díla byla publikována až po autorčině smrti.

Kromě *Northangerského opatství*, které Austenová původně vytvořila jako nepřímou parodii na gotické romány (viz.3.2), mají všechna další díla podobnou dějovou linii a taktéž složení hlavních postav. Ty se ale od sebe druhově mírně liší buďto svými názory a postoji k životu, nebo představou o morálním chování. Každý z románů představuje hrdiny, kteří v rámci své postavy zastupují smýšlení autorky a naopak postavy, které s sebou nesou její kritiku, dále prostřednictvím postav každé dílo předkládá rozmanité vzorce chování a morální poselství s nimi spojené. Romány můžeme nadneseně označit za skloubení tzv. sociálního realismu a zbožnosti spojené

³ Viz.COPELAND, Edward; McMASTER, Juliet: *The Cambridge Companion to Jane Austen*, 2nd edition, Cambridge: Cambridge University Press, 2011, s. 7

⁴ Viz. Tamtéž, s.10

s morálkou, jelikož se autorka ve většině své tvorby zaměřila na venkovské prostředí a sama pocházela z rodiny založené na duchovních tradicích.⁵ Předpokládalo se tedy u ní, že bude dodržovat tradiční pohled na roli církve ve společnosti. Prostřednictvím toho můžeme v jejím díle pozorovat důraz na výše zmíněnou zbožnost a morální hodnoty, které ale skloubila s psychologií postav a vykreslením jejich podvědomí. Janet Todd ve své knize uvádí, v souvislosti s takto pojatou tvorbou, termín „experimentální romány“⁶, který však v autorčině diskursu nefunguje jako ukazatel experimentální tvorby ve smyslu literárním, ale pouze podotýká, že Austenová vyzdvihla úroveň klasického románového příběhu na úroveň komplikovanějšího díla, pomocí mnoha provázaných námětů, dějových zápletek a velmi detailně propracovaného vykreslení charakterů. Na svou dobu tedy byla v určitém smyslu experimentátorkou.

Hlavní postavou jejích románů je zpravidla jedna nebo více mladých žen, jejichž rodiny se potýkají s finančními obtížemi a hledají východisko prostřednictvím možnosti sňatku. Podle konvencí a zvyklostí společnosti v 18. a 19. století je manželství pro dívku bráno jako povinnost zabezpečit rodinu, ale také jako prostředek, jak získat nebo si zachovat určitou životní úroveň a společenský status. S touto povinností přicházejí do konfliktu hrdinčiny city, představa romantického manželství z lásky a, v neposlední řadě, vlastní morální hodnoty. Romány se dále vyznačují propracovanou psychologií postav, zejména tedy ženských, a autorčinou schopností přinést s každým dílem určité upřímně podané morální ponaučení, které se ale nijak nevnucuje, jen nenásilně podává obraz tehdejší společnosti. Nesporně důležitou stránkou jsou také charakterizace jednotlivých postav, které mají ve své podobě všechny velmi blízko, ať porovnáváme *Pýchu a předsudek s Rozumem a citem*, nebo *Emmu* a *Námluvy (Persuasions)*. Ve všech těchto románech se objevují velmi podobné typy hrdinek, s obdobným životním osudem a charakterovými vlastnostmi. Právě tyto typy hrdinek, které jsou založeny na vnitřním psychologickém pohledu a dokonale zvládnutém vykreslení osobnosti, dokázaly zaujmout jak soudobé čtenáře Austenové, tak i všechny další generace, včetně té současné, což popisuje následující úryvek: „Literární historici často přirovnávají dílo Jane Austenové k zábavě z období restaurace a komediím z osmnáctého století, a to díky jejímu talentu satirizovat střední třídu. Napomohla ale také přenést do popředí románové literatury téma odkazující na nové způsoby vyjadřování

⁵ Viz. LEITHART, Peter J.: *Jane Austen: (Christian Encounters Series)*. 2010. vyd. Nashville, Tenn.: Thomas Nelson, 2009, xvi, 175 p., ISBN 978-159-5553-027, s.36

⁶ Viz. TODD, Janet: *The Cambridge Introduction to Jane Austen*. New York: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0-521-67469-7.,s. 17

vztahu mezi psychologickou historií jednotlivce a historií celé společnosti a vytváří nezapomenutelné hrdinky s nepřekonatelným vnitřním pohledem, které přežívají v čase i jeho proměnách.“⁷

⁷ GREENBLATT, Stephen, ABRAMS M.: *The Norton Anthology of English Literature*. 8th ed. New York: W. W. Norton, c2006, 2 v., ISBN 03939253232, s. 22

2.2 Obecná charakteristika vybraných románů

„Jane Austenová je jedna z největších anglických spisovatelek, jelikož její knihy nevyčerpají čtenáře ani dobu.“⁸ Její díla takto předbíhají dobu především díky bohatě vykresleným charakterům a nadčasovým milostným zápletkám. Konkrétně romány *Rozum a cit* a *Pýcha a předsudek* se těmito vlastnostmi vyznačují na první pohled. Pokud budeme hledat určitý společný základ, nalezneme ho tedy nejen v paralele obou titulů, ale i v prostředí, v rodinném zázemí a osudech hlavních hrdinek. Oba romány nesou také velmi podobné morální poselství.

Romány se odehrávají na anglickém venkově v prostředí nižší venkovské šlechty a zámožnějších rodin obecně. Austenová si zde nevšímá aristokratů ani nižší vrstvy obyvatel, ale zaměřuje se výhradně na venkovský život ve společnosti vyšší střední třídy, neboli tzv. „*gentry*“, a na snahu jejich členů o určité společenské postavení. Dále se v každé knize setkáváme se dvěma mladými dívkami, které jsou ve svých povahách velmi odlišné a obě prožívají svou první lásku. Zároveň pozorujeme, že se v obou případech jedná o hluboký cit, který hrdinky zasáhne velmi silně a intenzivně, ale kvůli nepřízni osudu jsou nuceny prožít zklamání a nepříjemnou ztrátu. Na konci se však po určitém vývoji a prozření všechny šťastně vdají, ať už z oné prvotní lásky, či z existenčních důvodů, které je donutí zamyslet se nad pravou podstatou vztahu mezi dvěma lidmi v manželství i mimo něj. Hrdinky mají v určitém smyslu společné také své „*osudové*“ muže. Pan Bingley je nesešlý a roztržitý v podobné míře jako Edward Ferrars. Oba se musejí vzdát dívek z povinností plynoucích z jejich minulosti, případně na žádost rodiny. Záporní hrdinové jako Wickham a Willoughby mají pak společnou vypočítavou touhu oženit se pouze za účelem finančního přínosu jim plynoucího z manželství. Těmito podobnostmi se dále podrobněji zabývám v oddíle o pojetí mužských postav v kontrastu k autorčinu pojetí ženy (viz. 5.3). Gill Richard nabízí ve své knize *Mastering the Novels of Jane Austen* zajímavé porovnání postav, které mají v rámci své role fungovat pro hrdinky jako překážky. Jsou to postavy Lucy Steelové, z románu *Rozum a cit* a sestry pana Bingleyho, v *Pýše a předsudku*, které působí jako

⁸ TODD, Janet.: *The Cambridge Introduction to Jane Austen*. New York: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0-521-67469-7., s. 1

tzv. narušitelé osobního štěstí dívek.⁹ Obě tyto postavy mají negativní dopad na osud hrdinek, neboť se obě zaslouží o to, aby od sebe oddělily dvojice Edwarda s Elinor a Jane s Bingleym.

Pokud je *Rozum a cit* „zčásti román o společnosti, ve které ekonomická síla starší (někdy dokonce mrtvé) generace nemilosrdně omezuje tu mladší“¹⁰, tak *Pýcha a předsudek* funguje na stejném principu. Austenová se snaží kriticky poukázat na neustálou snahu starší generace ovlivňovat tu mladou v otázkách výhodných manželství, společenských konvencí a etikety a upozornit na zažité stereotypy v rámci rozdílů mezi movitějšími a zabezpečenými příslušníky vyšší střední třídy a např. ovdovělými matkami rodin nebo neprovdanými ženami. Dále se budeme blíže věnovat ve zkratce oběma románům zvlášť.

2.2.1 *Rozum a cit*

„*Rozum a cit* kombinuje formu, tedy zápletku založenou na kontrastu a na stylu poučného přístupu k chování, se současnými způsoby. Své rozpětí dokazuje zejména na rozsahu a míře ironie.“¹¹ Takto můžeme obecně popsat dílo, které v době své publikace satiricky reagovalo na zažité konvenční modely anglické společnosti osmnáctého století. Příběh dodržuje dualitu titulu. Souběžně sleduje probíhající osudy dvou ze tří sester, Elinor a Marianne Dashwoodových. Dívky jsou spolu se svou nejmladší sestrou a ovdovělou matkou nuceny po ztrátě finančních prostředků, způsobené poslední vůlí prastrýce, který odkázal většinu svého majetku jejich nevlastním bratru, opustit rodinné sídlo a přesídlit na venkov. Rodině je poskytnuto přístřeší ve venkovském domku vzdáleného příbuzného sira Johna Middletona, který si zároveň bere na starost veškeré jejich pohodlí. Obě sestry se vášnivě zamilují, každá však svým vlastním způsobem, který odpovídá jejich rozdílným povahám (viz.4.1). Elinor podlehne kouzlu dobrosrdečného gentlemana Edwarda Ferrarse, který si ale s sebou nese tajný závazek v podobě zasnoubení z minulosti. Mladší Marianne se bouřlivě oddá sice okouzujícímu a výřečnému, ale velmi nevyzpytatelnému a tajemnému Willoughbymu, který si získá

⁹ Viz. GILL, Richard, GREGORY Susan.: *Mastering the Novels of Jane Austen: Jane Austen*. New York: Palgrave Macmillan, 2003,xviii, 373 p. ISBN 03-339-4898-X, s. 123-124

¹⁰ GILL, Richard a Susan GREGORY: *Mastering the Novels of Jane Austen: Jane Austen*. New York: Palgrave Macmillan, 2003,xviii, 373 p. ISBN 03-339-4898-X, s. 65

¹¹ Tamtéž, s. 67

sympatie celé rodiny hrdinskou záchranou dívky po jejím pádu z kopce. Sestry v průběhu děje své nápadníky ztrácí, přičemž se opět silně projevují jejich odlišné povahy. Výbušná a melodramatická Marianne se vzhlédne v sentimentálním obraze opuštěné dívky a téměř umírá žalem. Elinor své trápení prožívá v tichosti a své emoce navenek neprojevuje. Na konci dojdou ke štěstí obě dívky, ale každá s jistým poučením z první zkušenosti s nekontrolovatelným citem. Elinor získá svého vysněného Edwarda prostřednictvím náhody. Marianne se rozhodne, zčásti z existenčních důvodů, provdat za muže, který stál po jejím boku po celou dobu, ale ona jej odmítala a opovrhovala jeho dřívějšími sympatiemi. Vychází z příběhu jako postava s poučením nutnosti kontroly svých emocí a nebezpečí absolutnímu poddání se vlastním citům na úkor rozumu.

Rozum a cit ve své době nevznikl jako jediné dílo zabývající se *senzibilitou* a emoční stránkou člověka. Knihy s titulem obsahujícím slovo „*sensibility*“ byly na konci osmnáctého století mezi autory poměrně oblíbené. Copeland a McMaster uvádějí například *Přehnaný cit* (*Excessive Sensibility*), *Arulia, oběť citu* (*Arulia, or the Victim of Sensibility*) nebo *Citové omyly* (*The Errors of Sensibility*) od autorek, jako je například Maria Edgeworthová nebo Hannah Morová, které tvořily ve stejném období jako Austenová.¹² Tato kultura citlivosti a citu samotného se na konci osmnáctého století rozvíjela v podobě témat týkajících se zhojbného vlivu sebelásky nebo nebezpečí plynoucích z citů, které oslabují správný úsudek. Kromě těchto výše zmíněných témat můžeme nalézt také poučné romány, založené na názorových a životních protikladech. Jedná se například o dílo Jane Westové *Příběh klevetnice* (*A Gossip's Story*), které proti sobě postavilo právě názory a životní zkušenosti kontrastujících hlavních postav.¹³ Vidíme tedy, že Austenová založila svůj román na dobově známém a oblíbeném tématu a přepracovala námět kontrastujících charakterů svým vlastním, osobitým způsobem. Dodala kritický pohled na soudobou venkovskou šlechtu a společenské zvyklosti, které se často dostávaly do rozporu s osobní morálkou a realisticky vykreslila postavy a jejich charakter. Román *Rozum a cit*, a také celé její zbývající dílo, můžeme tedy zařadit mezi romány rodícího se kritického realismu.¹⁴

¹² Viz. COPELAND, Edward; McMASTER, Juliet: *The Cambridge Companion to Jane Austen*, 2nd edition, Cambridge: Cambridge, s.33

¹³ Tamtéž, s. 34

¹⁴ **kritický realismus** – umělecký a literární směr vycházející z realismu, zhruba 80.léta.19.století, autoři střízlivě ukazují a kritizují společnost a sociální konflikty a snaží se nalézt řešení pro zlepšení, hl. představitelé ve světové lit. Honoré de Balzac, F.M.Dostojevskij aj.

2.2.2 *Pýcha a předsudek*

Román *Pýcha a předsudek* je považován za mistrovské dílo a vrchol tvorby Jane Austenové. Autorka sama jej označila za „svěží, nápaditý a brilantní“.¹⁵ Pracovat na něm začala již v devadesátých letech osmnáctého století a původní verzi nazvala *První dojmy* (*First Impressions*). V roce 1797 se ji pokusila spolu s dalším dílem *Zuzana* (*Susanne*) publikovat pod vlastním jménem, ale neuspěla, tak se mezitím dále věnovala psaní *Rozumu a citu*. *Pýcha a předsudek* se tedy dostal do oběhu až v roce 1811, ještě pod původním názvem, a v roce 1813 jako přepracované vydání s novým názvem *Pýcha a předsudek* (*Pride and Prejudice*), který již zůstal zachován. Tento román se stal nejpopulárnějším dílem Austenové vůbec. Atraktivitu pro soudobou čtenářskou obec můžeme vysvětlit pomocí přirovnání celého obsahu díla k „podobě divadelní hry, která je upravená, jednoduší a pevně uspořádaná, s omezeným počtem postav a plynulým dějem“.¹⁶ K takto strukturovanému příběhu můžeme přidat výrazné charaktery postav, do kterých se čtenář lehce stylizuje, nebo si je téměř s přesností dokáže představit, a velmi dobře propracovanou psychologii a vnitřní pohled na hlavní hrdinku Elizabeth Bennetovou.

Příběh se odehrává v prostředí anglického venkova osmnáctého století. Jak uvádí Todd, již „úvodní scéna dialogu mezi manželi Bennetovými předjímá celkové humorné klima románu“¹⁷, balancujícího, pokud si vypůjčíme výše zmíněnou divadelní terminologii, v mezích komedie a částečného dramatu. Setkáváme se tedy opět s rodinou, nyní konkrétně s Bennetovými, která ale narozdíl od Dashwoodových v *Rozumu a citu* neztratila otce (viz. 2.2.1). Celým dějem nás provádí druhá nejstarší z pěti sester, Elizabeth, která svým osobitým charakterem a vtipným, chvílemi silně satirickým a ironickým pohledem, dodává románu dynamiku a hloubku. Opět se setkáváme s problémem výhodného sňatku, tentokrát ale v zesílené podobě prostřednictvím svérázné matky paní Bennetové, která se snaží všechny své dcery za každou cenu provdat. Jakmile se dozví, že se do sousedství na panství Netherfield

¹⁵ Viz. FAYE, Deirdre Le: *Jane Austen's Letters*. 4th ed., Oxford [England]: Oxford University Press. ISBN 01-995-7607- 6., s. 203

¹⁶ COPELAND, Edward; McMASTER, Juliet: *The Cambridge Companion to Jane Austen*, 2nd edition, Cambridge: Cambridge, 63

¹⁷ TODD, Janet: *The Cambridge Introduction to Jane Austen*. New York: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0-521-67469-7, s.60

přistěhoval mladý, svobodný a velmi zámožný pan Bingley, rozhodne se za něj provdat jednu ze svých dcer. Bingley se s celou rodinou seznámí na plese, který podle zvyklostí uspořádal pro celé široké okolí. Zde se děj začíná rozvíjet jak pro hlavní hrdinku Elizabeth, tak pro druhou nejvýraznější postavu, jejíž osud sledujeme, nejstarší sestru Jane. Tu okouzlí samotný pan Bingley. Elizabeth se na plese seznamuje s jeho přítelem panem Darcym, který je na její poměry povýšený a prakticky chvíli po tom, co ji pozná, ji nevědomky urazí:

„ ,Která to je?‘ Ohlédl se a na okamžik se zadíval na Elizabeth; když se setkal s jejím pohledem, odvrátil se a chladně prohlásil: ‚Ušla by, ale není natolik hezká, aby mne uvedla v pokušení; kromě toho nemám chuť vyznamenávat svou pozorností mladé dámy, které jiní muži pomíjejí.‘ ¹⁸

Elizabeth si na pana Darcyho podle prvotních zkušeností vytvoří svůj vlastní názor, který tvrdohlavě prezentuje a obhajuje. Kromě milostných eskapád dvou hlavních postav se dějem prolínají ještě osudy dvou dalších dívek, lehkomyšlné mladší sestry Lýdie, která tajně utíká s vypočítavým plukovníkem Wickhamem a přítelkyně Elizabeth Charlotty, která se z obav, že zůstane sama, provdá za Elizabethina bratrance, duchovního Collinse. Ten vystupuje v příběhu z větší části jako komická postava, která se původně uchází o ruku Elizabeth. (viz. 4.2)

Obě hrdinky prožívají svou první lásku, kterou doprovází zklamání a další milostná trápení. Příběh se více věnuje osudu a proměně samotné Elizabeth. Pozorujeme rodící se vztah mezi ní a panem Darcym, který se zdá být po prvním odmítnutí sňatku zapovězený. Austenová se zaměřila na vykreslení postupné proměny Elizabethina povrchního smýšlení a názorů plných předsudků na svého nápadníka. Prožívá mnoho zklamání, ale díky skutečnostem, které se v průběhu dozvídá je schopná svůj názor změnit a pochopit pravou povahu a úmysly Darcyho. Pomocí postavy Elizabeth můžeme nahlédnout do kritiky společenských předsudků a problému osobní pýchy, která zatemňuje realistický pohled na skutečnost a vykreslení zažitých stereotypů o zámožných lidech s aristokratickými kořeny. Její sestra Jane prožívá zkušenost s láskou jiným způsobem. Z pohledu Elizabeth je až příliš milá a dobrosrdečná, a to jí způsobuje problémy v jejím vnímání ostatních lidí. Její přehnaná důvěřivost vede ke zklamání a trápení, které ale prožívá v tichosti. V příběhu plní funkci romantické hrdinky, která se vášnivě zamiluje a následně trpí, ale na konci se své

¹⁸ AUSTEN, Jane, KINSLEY James, STAFFORD Fiona J: *Pride and Prejudice*. New ed. New York: Oxford University Press, 2004, xlvii, 333 p., ISBN 01-928-0238-0, s.42, překlad E.Kondrysová

zasloužené lásky přece jen dočká, je jí dána „role hrdinky snášející všechny útrapy“.¹⁹ Austenová zde rozvíjí nový románový postup, jehož postavení dějové linie je závislé na psychologii a proměnách hlavní postavy, v tomto případě Elizabeth.

¹⁹ Viz. GILL, Richard, GREGORY Susan: *Mastering the Novels of Jane Austen: Jane Austen*. New York: Palgrave Macmillan, 2003, xviii, 373 p. ISBN 03-339-4898-X, s. 123

3. Historické pozadí románů a jeho vliv na autorčinu tvorbu

3.1 Dobový historický kontext

Život a tvorba Jane Austenové spadá do období přelomu 18. a 19. století. Jedná se o období poznamenané Velkou francouzskou revolucí a napoleonských válek ji následujících, které se týkaly kromě evropského kontinentu také britského poloostrova. Ty proběhly mezi lety 1803 a 1815 pod vedením francouzského generála Napoleona Bonaparte. Francie válčila proti koalici italských států, Španělska a Velké Británie až do roku 1797. Bonaparte v tomto roce donutil Itálii podepsat mírovou smlouvu, ale Británie ji odmítla, tak se francouzský generál rozhodl pro invazi, kterou plánoval v letech 1803 až 1805. Během těchto dvou let probíhaly neustálé střety obou zemí, které ukončil anglický admirál Nelson v bitvě u Trafalgaru. Zde byl Napoleon poražen a admirál tak plánované invazi zabránil. Velká Británie měla výhodnější geografickou polohu než zbytek Evropy, francouzská vojska tedy nezasáhla do chodu země tak velkou měrou, protože boje se odehrávaly mimo ostrovy. To také později výrazně prospělo rychlejšímu vývoji britské společnosti vůči zbytku Evropy, zápolící s následky válečných střetů s Napoleonem. Británie nabyla díky obchodu a rozsáhlým koloniím majetek, který v době oslabeného evropského hospodářství napomohl rychlejšímu nástupu průmyslové a zemědělské revoluce, které výrazně napomohly tomu, aby se z Británie stala země s nejsilnější ekonomikou na světě.²⁰ Hlavním myšlenkovým proudem 18. století je osvícenství, které svůj vrchol prožije během Velké francouzské revoluce, která se opírala zejména o filozofické základy významných francouzských osvícenců, jako jsou Charles Louis Montesquieu, François Voltaire nebo Jean-Jacques Rousseau a dalších. Britská společnost se díky rozvoji průmyslu, začíná velmi dynamicky rozvíjet a diferencovat.(více viz.3.3) Především ve městech vzniká nová vrstva měšťanstva, která nabývá majetku právě díky zlepšujícím se ekonomickým podmínkám v zemi, a také ale naopak přibývá mnoho obyvatel, kteří byli nuceni vzdát

²⁰ Viz.MCDOWALL, David: *An Illustrated History of Britain*, Harlow: Longman, 1989, 188 p. ISBN 05-820-4432-4, s.107

se půdy, či původního způsobu obživy ve prospěch nastupující éry strojírenského průmyslu.²¹

Na uměleckém poli se z osvícenství plynule vyvinul osvícenský klasicismus, který pokračoval v duchu ideálů revoluce, vyhraňoval se proti baroknímu mysticismu a víře v křesťanského boha a prohluboval jednotné osvícenské principy pevného řádu a nadřazenosti rozumu nad citem. Jako protiklad tomuto uměleckému směru vznikl v Anglii zhruba v polovině 18. století romantismus. (více viz.3.2)

V Anglii se osvícenství projevovalo ve formě „navazující zvláště na domácí tradice filozofického empirismu a racionalismu, se vyznačovalo umírněnější společenskou kritikou, než tomu bylo ve Francii“.²² V literatuře se tyto filozofické tendence odrážely v podobě umírněnějšího křídla reprezentovaného např. Alexandrem Popem (*Uloupená kadeř – The Rape of the Lock*) nebo Danielem Defoem, a prostřednictvím demokratického proudu, v jehož duchu tvořili například Henry Fielding či Johnatan Swift. Tito autoři, kteří tvořili v rané fázi osvícenství, se zaměřovali na tvorbu v základech spíše racionalistickou. Právě proti tomuto proudu se později vyhranil romantismus, více přiblížený v následující kapitole. Během osvícenského 18. století se také začal velmi rychle rozvíjet jako literární žánr román. Témata se pohybovala po poli snah o realistické vykreslení nově vytvořené vrstvy obyvatel v proměňující se společnosti a zachycení její morálky, což můžeme pozorovat i v dílech samotné Austenové. Mezi nejvýznamnější romanopisce tohoto směru řadíme Daniela Defoe, často označovaného za „otce anglického románu“²³, Samuela Richardsona, Henryho Fieldinga nebo např. Samuela Johnsona a Fanny Burneyovou, jejichž tvorba patří do pozdějšího období druhé poloviny 18. století. Právě poslední zmínění autoři byli velkou inspirací pro tvorbu Jane Austenové, která snahu o realistické zobrazení třídě vymezené společnosti dovedla k dokonalosti, ale na rozdíl od ostatních „realisticky“ píšících autorů, kteří se snažili zobrazit společnost a zachytit odlišné pohledy na ni a její morálku, se zaměřila na dokonalé vyobrazení osobních vztahů, předstírání a snahu o společenskou prestiž z pohledu ženského oka.

Do autorčina díla se také určitým způsobem promítly výše zmíněné válečné konflikty. Profesor Zdeněk Stříbrný ve svých *Dějínách anglické literatury 2* sice zmiňuje, že, „o Austenové čteme v tradičních literárních historiích, že prožila svých

²¹ Taméž, s.107

²² OLVIÉRIUSOVÁ, Eva, GRMELA, Josef, HILSKÝ, Martin, MAREK, Jiří: *Dějiny anglické literatury*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1988,s.83

²³ Tamtéž, s. 93

dvaadvaceticet let neprovdaného života v ústraní anglického venkova a v zúvětří farářské rodiny, takže si nedělala starosti ani s Francouzskou revolucí a napoleonskými válkami, ani s agrárně průmyslovou revolucí doma.²⁴ Na druhou stranu ale v jejím díle odkazy na dobové události přece jen nalezneme. V jejích románech se občas přítomnost armády, či jejích členů, objevuje. Zčásti může být podnětem pro zařazení tohoto prvku fakt, že se dva ze šesti autorčiných bratrů stali admirály a bojovali v obranných gardách proti Francii (viz.2.1). Během napoleonských válek a hrozící invaze Napoleona do Británie byly vytvořeny po území celého severovýchodního pobřeží vojenské hlídky, které měly v případě ohrožení zasáhnout a bránit zemi. Tato „okresní domobrana“²⁵ se v průběhu výkonu služby přemísťovala po celém pobřeží. Můžeme se tedy také domnívat, že sama Austenová se ve svém okolí s vojskem a jeho příslušníky dostala do styku. V *Rozumu a citu* se setkáváme s plukovníkem Brandonem, u kterého jeho působení v armádě prozrazuje samotný titul *plukovník (Colonel)*. Austenová ale nepřibližuje do hloubky plukovníkovo povolání ani hodnost, čtenář se dozvídá pouze skutečnosti z jeho soukromého života. Ve druhém případě, v románu *Pýcha a předsudek*, se objevuje zastoupení vojska v o něco větší míře. V románu se vojsko objevuje jak obecně, jako celek, po příjezdu do hrabství Hertfordshire, tak i prostřednictvím konkrétního člena, mladého vojáka Wickhama. Ten, stejně jako plukovník Brandon, zasahuje do příběhu podstatnou měrou. Austenová navíc staví vojáky do pozice hrdinů a velmi atraktivních cílů v očích mladých dívek, i jejích samotných postav. Pokud tedy zkoumáme autorčin úmysl zmínit v příbězích vojsko, jeho přítomnost není čistě náhodná. Kromě toho, že podporuje obraz tehdejšího složení společnosti, funguje také jako prostředek pro rozvinutí děje.

Austenová tedy sice nepsala romány přímo inspirované dobovou situací, ale můžeme v jejím díle vyhledat prvky, které se s touto dobovou literární tendencí shodují, svým způsobem například reagovala na proměnu společnosti a její současnou měnící se morálku. Inspirace autory, snažícími se kriticky zachytit společenský a umělecký vývoj, je patrná v podobě satiry na konvence a zvyklosti venkovské šlechty, kritiky a zesměšňování „honby za výhodnými vdavkami“ a pokřivených intrikánských charakterů. Kromě toho, můžeme nalézt také podobnosti prostřednictvím realistického vykreslení jednotlivých postav a jejich propracované psychologie.

²⁴ STŘÍBRNÝ, Zdeněk.: *Dějiny anglické literatury 2*. Praha: Academia Praha, 1987. ISBN 14- 527-88., s.422

²⁵ Viz.GILL, Richard, GREGORY Susan: *Mastering the Novels of Jane Austen: Jane Austen*. New York: Palgrave Macmillan, 2003,xviii, 373 p. ISBN 03-339-4898-X, s.126

3.2 Romantická literatura

Pokud mluvíme o romantické literatuře, zdroje uvádějí její časové vymezení rozdílně, a to většinou od druhé poloviny osmnáctého po druhou polovinu devatenáctého století. *Cambridgeský průvodce beletrií období romantismu (The Cambridge Companion to Fiction in the Romantic Period)* uvádí rozmezí mezi polovinou šedesátých let osmnáctého století a třicátými léty devatenáctého století.²⁶ Pro srovnání, *Nortonův soubor anglické literatury, 2. vydání (The Norton Anthology to English Literature vol. 2)* zasazuje britskou romantickou literaturu do období mezi lety tisíc sedm-set osmdesát pět až tisíc osm-set třicet.²⁷

Romantismus, jakožto rozsáhlé umělecké hnutí, vznikl původně jako protiklad k uměleckému stylu klasicismu, dominujícímu v předchozí dekadě. Reagoval na rozpor mezi realitou a humanistickými ideály, vycházejícími z období Velké francouzské revoluce, tedy na rozpor mezi ideálem a od něj velmi vzdálenou skutečností. Romantismus se vyznačuje silnou subjektivitou a emotivností, imaginací a důrazem na individualitu. To se týká zejména romantické poezie, která byla na sklonku osmnáctého století mezi čtenářskou obcí velmi oblíbená. Dalšími výraznými znaky byl obdiv k přírodě a folklóru a často se v dílech objevovaly náboženské představy a motivy, a to jak v menší míře, tak také jako stěžejní náměty celých knih. Náboženská motivika se objevovala zejména u revolučních autorů, kteří „svou víru vložili do teorie pokroku a šíření vzdělanosti a inklinovali k racionálnímu určení občanů jako hybatelů dějin namísto boha“.²⁸ Zde můžeme připomenout např. Percy Bysshe Shellyho a jeho *Odpoutaného Prométhea (Prometheus Unbound)*.

Greenblatt a Abrams dělí romantické básníky do několika škol, které ovlivnily mnoho dalších následovníků i jednotlivců. První generaci autorů romantické poezie, kteří jsou dnes do tohoto období řazeni, tvoří tzv. *Jezerní básníci (Lake Poets)*, kteří žili v okolí jezerní oblasti „Lake District“ v severovýchodní části Anglie. Mezi nejvýznamnější z této skupiny patří Samuel Taylor Coleridge, Robert Southey a William Wordsworth. Tito básníci čerpali náměty z přírodní lyriky, kterou spojovali s duchovnem a jejich básně byly většinou založeny na oslavě přírody, subjektivním

²⁶ Viz. MAXWELL, Richard, TRUMPENER Katie: *The Cambridge Companion to Fiction in the Romantic Period*. New York: Cambridge University Press, 2008, xviii, 286 p. ISBN 05-216-8108-1, s.1

²⁷ Viz. GREENBLATT, Stephen, ABRAMS M.: *The Norton Anthology of English Literature*. 8th ed. New York: W.W. Norton, c2006, 2 v. ISBN 03939253232., s. 1

²⁸ GREENBLATT, Stephen, ABRAMS M.: *The Norton Anthology of English Literature*. 8th ed. New York: W.W. Norton, c2006, 2 v., ISBN 03939253232., s. 5

prožitku jednotlivce a na expresivním vyjádření pocitů a emocí.²⁹ Základním dílem této skupiny (některými literárními historiky také označované jako “škola”) je společná práce Coleridge a Wordswortha *Lyrické balady (Lyrical Ballads)*, ve které se objevuje právě motiv přírody, jako prostředek očištění a meditace pro lidskou existenci.

Z dalších výrazných skupin můžeme zmínit *Londýnskou školu (London School)*, zastupující básníky, například Johna Keatse, ale také anglické esejisty jako je William Hazlitt, a *Satanskou školu (Satanic School)*, pod jejíž záštitou tvořil již zmiňovaný Percy B. Shelley, lord Gordon Byron a jejich následovatelé. *Satanská škola* dostala pojmenování podle radikální poezie, kterou Robert Southey nazval jako „zrozenou z pýchy a drzé bezbožnosti satanského ducha“.³⁰ Jak již označení napovídá, tito autoři se zaměřili na odmítnutí myšlenky, že bůh je prostředek pro vytváření dějin. Snažili se zařadit člověka do společnosti a dokázat, že dějinným tvůrcem je právě on.

Austenová se s romantickými básníky v mnoha ohledech neztotožňovala. Její náměty a témata pro romány měly daleko od romantických oslav přírody a vidiny jedince, jako výsledku revolucí a onoho hybatele dějin. V jejím díle se prvky romantismu přesto nachází, jen v odlišné podobě. Romantické ideály básníků můžeme v jejích románech nalézt prostřednictvím častých zmínek, či citací oblíbených autorů. Elizabeth Bennetová v *Pýše a předsudku* by při plánovaném výletu navštívila raději působiště romantických básníků, nežli Derbyshire, což dokazuje následující citace :

„Elizabeth byla hluboce zklamaná, tolik se těšila, že uvidí proslulá severoanglická jezera, a měla i teď dojem, že by na to bylo času dost. Musela se však podřídit a neměla v povaze se trápiti, a tak zklamání brzy překonala.“³¹

Severoanglickými jezery je míněna právě oblast „Lake District“, proslavená inspirací například pro romantického básníka Williama Wordswortha, již zmíněného výše. V *Rozumu a citu* zase Marianne s oblibou cituje romantické básníky v souvislosti se svou citlivou povahou. Kromě toho také zmiňuje autorčina oblíbeného básníka Williama Cowpera, přičemž oceňuje vznešenost a krásu romantické poezie a označuje jeho básně jako „ty krásné řádky, které mne vždy přiváděly k šílenství“.³² Postava

²⁹ Viz. GREENBLATT, Stephen, ABRAMS M.: *The Norton Anthology of English Literature*. 8th ed. New York: W.W. Norton, c2006, 2 v., ISBN 03939253232, s. 6

³⁰ PREMINGER, Alex a T BROGAN: *The New Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics*. Princeton, N.J.: Princeton University Press 1993, xlvii, 1383 p. ISBN 06-910-2123-6

³¹ AUSTEN, Jane, KINSLEY James, STAFFORD, Fiona J: *Pride and Prejudice*. New ed. New York: Oxford University Press, 2004, xlvii., 333 p. , Oxford world's classics (Oxford University Press). ISBN 01-928-0238-0, s.38, překlad E.Kondrysová

³² AUSTEN, Jane: *Sense and Sensibility*. 4th ed. London [etc.]: Penguin Books, 1994. ISBN 978-014-0623-277, s.16, překlad E.Kondrysová

samotné Marianne v sobě tak nese určitý odkaz romantismu, a to zejména v jejím způsobu vyjadřování a smýšlení. Marianne má romantické představy o lásce a o životě, které ale z pohledu Austenové hraničí s přílišnou naivitou, ve které vidíme nebezpečí životního propadu a zklamání. Autorka v tomto případě do svého díla zahrnuje výše zmíněné hlavní znaky romantické poezie, co se expresivity, citovosti a fascinace přírodou týče. Představuje je ale čtenáři takovým způsobem, že v jistých chvílích působí v podání Marianne přehnaně, až pateticky.

V osmnáctém století se v Anglii začal ve velké míře rozvíjet kromě poezie také román. Do tohoto literárního žánru spadal na přelomu osmnáctého a devatenáctého století kromě stylově vyhraněných románů (viz.3.2) hlavně tzv. *Gotický román (Gothic Novel)*, který patří do éry preromantismu, jež přichystala literární půdu pro nastupující romantismus. Za zakladatele gotického románu, který předchází pozdějšímu modernímu hororu, je považován Horace Walpole. Tyto romány se „vztahovaly ke vzdálené minulosti, například příběhy Radcliffové se odehrávaly na evropské pevnině a měly nádech pověry“³³, prostředím byly zasazeny do okolí trosek středověkých hradů, tajemných míst a přikláněly se namísto racionalismu k fantazii a představám. Smyslem bylo vyvolat napětí, až hrůzu, a popsat nadpřirozeno a úkazy různých nevysvětlitelných jevů. Tento žánr se ve velké míře rozšířil mezi ženskými autorkami. Mezi nejvýraznější z těchto spisovatelek patří Clara Reevoová, Sophia Leeová a zejména Ann Radcliffová, která se touto románovou tvorbou proslavila nejvíce. Ve své době si dokonce vysloužila přezdívku „románového Shakespeara“.³⁴

Gotické romány zmiňují v souvislosti s reakcí Jane Austenové na tvorbu romanopisců tohoto literárního žánru. Austenová, jak již bylo zmiňováno, psala zejména romány se zaměřením na střet racionálního smýšlení a citů, na realistické zobrazení venkovské společnosti a psychologii postav. Tento typ literatury, zaměřený na tajemno a fantaskní představy, byl tedy jejím opakem. Autoři dějin anglické literatury zmiňují, že její kniha *Northangerské opatství* byla napsána jako přímá parodie na gotickou románovou tvorbu. Objevuje se zde i jasný odkaz na Ann Radcliffovou, která je pro Austenovou, jako autorka gotických románů, cílem parodování. Tohoto

³³ WALL, Cynthia, NUTT, Thomas, WILLIAMS, Samantha: *A Concise Companion to the Restoration and Eighteenth Century: Singlewomen in Early Modern England*. 1st pub. Malden, MA: Blackwell Pub., 2005, x, 284 p. ISBN 14-051-0118-0, s.147

³⁴ Viz.OLVIERIUSOVÁ, Eva, GRMELA, Josef, HILSKÝ, Martin, MAREK, Jiří: *Dějiny anglické literatury*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1988,s.122

odkazu si můžeme povšimnout prostřednictvím hlavní hrdinky Catherine, která má její romány v oblibě.³⁵

³⁵ Viz. OLVIERIUSOVÁ, Eva, GRMELA, Josef, HILSKÝ, Martin, MAREK, Jiří: *Dějiny anglické literatury*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1988, s. 110

3.3 Dobová sociální situace

Roku 1714 nastoupil na britský trůn nejbližší příbuzný zesnulé královny Anny Jiří I, člen Hannoverké dynastie s protestantským vyznáním, která tím pádem vystřídala Stuartovskou linii panovníků. Za jeho vlády se oslabil vliv monarchie, což bylo zčásti způsobeno panovníkovým německým původem a velmi slabou znalostí jazyka. Právě v této době Británie položila základy pro moderní politický systém, jehož nosníky jsou vláda a parlament. Ke konci vlády Jiřího I. byl jako vykonavatel moci pověřen sir Robert Walpole, člen konzervativní politické strany Whigů, a tím začala nová éra Británie, která se postupně dostávala do fáze modernizace, kterou umožnila průmyslová a zemědělská revoluce.

Důsledkem průmyslové revoluce se ve společnosti změnilo celkové sociální klima. Ještě na počátku osmnáctého století byla Anglie zemí plnou menších vesnic, města nebyla příliš pokroková; nefungovala řádná kanalizace a často se jimi šířily různé nemoci.³⁶ V průběhu století však nastala zpočátku postupná, později razantní proměna. Kromě nárůstu počtu obyvatel a výrazného snížení úmrtnosti, díky celkovému zlepšení hygienických podmínek, se projevila změna zejména vznikem průmyslových městských center a hromadným stěhováním populace z venkova do rozrůstajících se měst. Vynález parního stroje velkou měrou znamenal rozvoj dopravy a strojírenství. Tyto změny vyžadovaly větší prostory, potřebné pro umístění nových průmyslových zón, které vznikají spolu s velkými městy. Do měst se soustřeďovali jak výroba a lidé, tak samozřejmě finance. Kombinace těchto tří faktorů dala za vznik novému rozvrstvení obyvatelstva. Vznikla nová vrstva obyvatel, dělníci, kterou v polovině 18. století tvořila v Anglii velká část populace. V tomto období se objevily také první problémy spojené s vysokým nárůstem míry industrializace, v podobě zhoršujících se pracovních i životních podmínek pracujících obyvatel, kteří dostávali za práci menší mzdy, jež v důsledku zvyšování životních standardů nevystačily na solidní zabezpečení. Anglii začala tížit otázka pracující vrstvy obyvatel. Vznikají tak různá dělnická hnutí, která se dovolávají svých práv na adekvátní finanční ohodnocení. Ve třicátých letech devatenáctého století tyto spolky začínají vystupovat proti měšťanstvu, ze kterých

³⁶ Viz. MCDOWALL, David: *An Illustrated History of Britain*, Harlow: Longman, 1989, 188 p. ISBN 05-820-4432-4, s.114

později ve čtyřicátých letech vznikají odbory, dovolávající se hájení hospodářských zájmů.

Austenová ve svém díle těmto tématům průmyslové revoluce či industrializace nevěnovala tolik pozornosti, jako například mezilidským vztahům. Vzhledem k jejímu životu na poklidném venkově se jí a její rodiny průmyslová revoluce ve městech a na severu země dotkla v menší míře. V jejích románech však určité srovnání městského prostředí s oním poklidným venkovem v souvislosti s měnící se společností nalezneme. Většina jejích románů se odehrává v prostředí, které jí bylo dobře známé, nebo se v něm určitou dobu pohybovala, či žila. Jedná se většinou o vesnice a odlehlá panství, či usedlosti, obklopené přírodou. O těchto místech se autorka i její postavy vyjadřují často velmi emocionálně, váže je k nim silné pouto domova. Pokud v jejím díle nalezneme pohled na město, zpravidla je představeno jako prostředí, které je spíše centrem neřízené zábavy, upadajících hodnot a jako místo, které téměř kazí charakter. V *Pýše a předsudku* funguje například Londýn jako prostředek odcizení a útěku z klidného venkova, postavy neustále odjíždějí do města a jejich osud zde je oku čtenáře skryt. Na scénu znovu přicházejí teprve ve chvíli, kdy se vrací zpět na venkov. David Herbert ve svém článku podotýká, že autorka používá toto srovnání, poklidný venkov – nevyzpytatelné město, zejména v románu *Mansfieldské panství*, v němž je Londýn město, které poskytuje volnost, zábavu, ale také zde člověk nenalezne prakticky žádné staré hodnoty a často nenapravitelně kazí osobnost. Román je z určitého pohledu až proti-městský. Město je modelem všeho, co je ve společnosti špatné, a naopak venkov a venkovská sídla vyjadřují to, jak by měla společnost správně vypadat. Vesnické prostředí a prostředí vyšší střední vrstvy obyvatel neboli *gentry* bylo Austenové nejbližší, neboť v něm sama žila a byla jeho součástí, věnovala se tedy popisu toho, co znala nejlépe.³⁷ Ve svých románech vykresluje venkovské prostředí a společnost, které nejsou ovlivněny industrializací takovou měrou, jako jiné části Anglie. Převažují zde majetnější vlastníci půdy, žijící ve svých, více či méně, honosných venkovských sídlech mimo městský shon, kteří jsou nuceni řešit svá soukromá rodinná dramata a morální problémy, a snad i proto mohla být její próza velmi lákavá pro čtenáře z městského prostředí 19. století. Ukazovala starý anglický venkov ve své nejlepší podobě a vykreslovala staré hodnoty, založené právě na rodině a osobní a společenské morálce,

³⁷ Viz. HERBERT, David.: *Place and Society in Jane Austen's England. Geography* [online]. 1991, roč. 76, č. 3, s. 193-208 [cit. 2013-11-21]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40572081>, s.196-205

na které se během revoluce a po ní nastupujícího sílícího hospodářství a průmyslu již pomalu zapomínalo.

3.3.1 Role neprovdané ženy na přelomu 18. a 19. století

Již v první kapitole věnované životu Jane Austenové uvádím, že sama spisovatelka se nikdy neprovdala. Otázka manželství a vztahové svobody je ale mimo jiné jedním z hlavních témat její tvorby. Ve svých příbězích čtenáři nastiňuje situaci svobodných žen, panujících na přelomu osmnáctého a devatenáctého století a prostřednictvím postav popisuje ironicky a s kritikou jistou nezbytnost, většinou spíše nutnost, mladé ženy dobře se provdat, za účelem zabezpečit si solidní budoucí život. Často není kladen důraz na prvotní spříznění, či lásku s budoucím partnerem. To se poštěstí prožít ještě před uzavřením manželství většinou malému počtu dívek. V románech se tak převážně diskutuje o potřebě zabezpečit sebe a rodinu a na lásku a citový vztah je nahlíženo jako na druhotný znak. Takto střízlivě pohlíží v *Pýše a předsudku* na manželství například Elizabethina přítelkyně Charlotta, která se provdá za pana Collinse z čistě praktických důvodů, jelikož v něm vidí životní jistotu, na kterou má, jako už poměrně starší dívka, mnohem menší šanci než mladší dívky. Při hovoru s Elizabeth o představě manželského života skepticky poznamenává, že „štěstí v manželství je věc výhradně o náhodě“.³⁸

Problematicke svobodných žen na přelomu osmnáctého a devatenáctého století se mimo jiné věnuje Amy M. Froide, která se zaměřuje na rozdílné vnímání neprovdaných žen, žen ovdovělých, a také na jejich společenské zařazení a možnosti jejich uplatnění v pracovním procesu. Uvádí, že na ženy, které byly vdané, bylo nahlíženo jiným způsobem, než na ženy, které se například dobrovolně rozhodly zůstat svobodné. Vdovy měly vyšší společenskou prestiž, která u vyšších kruhů vycházela z poměrů zesnulého manžela, nebo čistě jen pro fakt, že byly vdané. Svobodné ženy měly situaci složitější, z důvodů daných přetrvávajícím patriarchálním založením raně moderní anglické společnosti, která dbala na udržování manželství a domácnosti. Ženy fungovaly primárně v rámci rodinných rolí: jako dcera, manželka, matka nebo vdova a úloha

³⁸ AUSTEN, Jane, JONES James, J STAFFORD, Fiona.: *Pride and Prejudice*. New ed. New York: Penguin Books, 2003, xlii, 435 p. Oxford world's classics (Oxford University Press). ISBN 9780141028101., s.23, překlad E.Kondrysová

manželek byla jasně určena pomocí svým manželům v chodu domácnosti.³⁹ Co se týče pracovních příležitostí, svobodné ženy narážely na další překážky v podobě nedostatku pracovních pozic, které by byly schopny zastoupit. Vdovy na tom byly o poznání lépe, jelikož většinou přebíraly pracovní povinnosti po svých manželech, nebo jim bylo odkázáno určité množství peněz pro život. Froide také uvádí, že u svobodné ženy se akceptoval pouze případ, kdy žila se svou rodinou pod ochrannou rukou svého otce a vypomáhala s domácností u rodinného krbu. Tyto případy se objevovaly zejména na venkově, kde neměly ženy moc příležitostí projevit se jako schopné, samostatné a ekonomicky přínosné pro společnost.

Dobové tendence odkrývají obraz jakéhosi rozdělení na mužský a ženský svět. Společnost v této době v podstatě určuje, že žena střední společenské vrstvy je jakýmsi tvorem domácím. Měla by se zdržovat doma, starat se o děti a věnovat se náboženství, měla by se vyvarovat debatám o politice, financích a celkově všemu, co se týká veřejné scény.⁴⁰ Ženy, které se dokázaly prosadit v městské společnosti, byly však většinou velmi přínosné pro ekonomiku, neboť to byly například držitelky usedlosti, důležité investorky či filantropky a musely se postarat samy o sebe, jelikož neměly manžela, který by je podporoval, a s rodinou taktéž nežily. Právě Austenová skloubila život na venkově u rodiny s kariérou spisovatelky, které se podařilo dostát uznání nejen v kruhu blízkých ale i ve společnosti. Její romány mimo jiné kritizují právě výše zmíněné společenské zvyklosti, založené na nutnosti vdát se, aby si mladá žena zabezpečila jak spokojenost, tak příslušný společenský status. Kritika je zaměřena na nemožnost volby vlastního rozvoje na úkor výhodného sňatku a často také na nátlak rodiny s tím spojený.

3.3.2 Jane Austenová a tradice feminizmu

Klademe-li Jane Austenovou do pozice spisovatelky, která ve svém díle vykazuje známky feministického myšlení, je třeba správně definovat termín „feministické myšlení“. Tuto problematiku ve své práci zmiňuje Loyd W. Brown, který uvádí, že je v této souvislosti nutné rozlišovat označení „tradice feminizmu“, který spadá do diskursu literárního a feminizmus ve smyslu společenského hnutí za práva žen

³⁹ Viz. FROIDE, Amy M, JONES, James, STAFFORD, Fiona J.: *Never Married: Singlewomen in Early Modern England*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2005, 246 s. Oxford world's classics (Oxford University Press). ISBN 978-0-19-927060-6., s.17

⁴⁰ Viz. STEINBACH, Susie: *Women in England 1760-1914: a Social History*. Pbk. ed. London: Phoenix, 2005. ISBN 07-538-1989-9, s.44

ve společnosti, které vzniklo až ve dvacátém století. Feministická tradice v literatuře nemá mnoho společných znaků s feministickým hnutím za rovnoprávnost a svobodu žen v revolučním smyslu. Jedná se o označení ženských spisovatelek, zejména z osmnáctého a devatenáctého století, které se věnovaly tématům role a identity ženy ve společnosti. Řadíme mezi ně kromě Austenové například také její předchůdkyně Ann Radcliffovou či Fanny Burneyovou. Brown uvádí, že se právě díky tématům role ženy ve společnosti mohou tyto autorky zdát jako představitelky právě ženského hnutí. Nicméně se nevěnovaly ani otázkám rovnoprávnosti, ani stejných pracovních příležitostí, ale primárně tématu ženství fungujícího v patriarchální společnosti.⁴¹

Ženství v díle Jane Austenové se věnuje Silvia Mayersová, která poukazuje na to, že Austenová pro své hrdinky používá dospívající mladé dívky, které nechá provdat za starší muže. Je také pravidlem, že hlavní postavy jsou vykresleny právě jako půvabné mladé dívky, kterým se obvykle dvoří muž již dospělý, rozumný, zralý a vzdělaný. „Představuje je prostřednictvím jejich vědomí a odezvy na vnitřní život a vitalitu, na jejichž základě vytváří jejich budoucí možnosti“.⁴² Hrdinku zde vidíme jako postavu, jejíž osud se teprve formuje. Ostatní ženské postavy zastávají funkci buďto matky, pěstounky nebo tety, jejichž osudy jsou již dány předchozími rozhodnutími tyto společenské role vykonávat. Autorka se tedy zabývá zejména otázkou sebeuvědomění mladé ženy v rámci výběru společenské role a otázkou výběru manželství stojícího v opozici k partnerské svobodě. Volba svobody s sebou ale nese rizika dlouhodobé sociální závislosti na rodině a o poznání nižší společenský status, než u vdané ženy.

Austenová se tedy v zásadě nezabývala otázkami, které tížily později vzniklé feministické revoluční hnutí, ale „v souvislosti s feminismem v osmnáctém století se dotýkala podobných témat jako jeho nejvýraznější představitelka Mary Wollstonecraftová, která se zabývala mužskou povýšeností ve společnosti“.⁴³ Toho si můžeme všimnout jak v *Rozumu a citu*, tak v *Pýše a předsudku*. V obou románech je jasně vymezená hranice mezi majetnými muži, kteří jsou od mládí vychováni k pýše na svou rodinu a majetek a mezi těmi o něco méně majetnými, například příslušníky

⁴¹ Viz. BROWN, Loyd W. : *Jane Austen and the Feminist Tradition*, University of California Press Vol. 28, No. 3 (Dec., 1973), pp. 321-338 [cit. 2013-05-01]. *Nineteenth-century Fiction* [online], ISSN 00290-5-64. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2933003>

⁴² MAYERS, Silvia H.: *Womanhood in Jane Austen's Novels* Duke University Press Vol. 3, No. 3 (Spring, 1970), pp. 225- 232 [cit. 2013-05-01]. *Novel: a Forum on Fiction* [online], ISSN 00295-1-32. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1344915>, p.227

⁴³ BROWN, Loyd W. : *Jane Austen and the Feminist Tradition*, University of California Press Vol. 28, No. 3 (Dec., 1973), pp. 321-338 [cit. 2013-05-01]. *Nineteenth-century Fiction* [online]:, ISSN 00290-5-64. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2933003> ,p.324

střední a vyšší střední vrstvy, kteří ve svém chování prokazují větší míru pokory a uctivosti, co se chování k ženám týče.

Muži mají v románech většinou vyšší společenskou funkci než většina žen. Nalezneme zde například vyššího hodnostáře v armádě či šlechtice oplývající rozsáhlým majetkem. Kromě toho zde také nalezneme otce, jako postavu zastupující patriarchální založení společnosti, která činí konečná rozhodnutí v osudech svých dcer. Kromě hlavních hrdinek, které vykazují míru sebereflexe, rozvoje a inteligence se v dílech objevují také vedlejší ženské postavy, které fungují pouze v rámci přirozeného dobového rozdělení, a to jako dívky neustále hledající vhodného manžela. Brown toto ve svém článku označuje za známku menší vzdělanosti a ztotožnění se s již zmíněnými rolemi manželka-matka versus manžel-otec, které dívky pozorují u svých vlastních rodičů.⁴⁴ Jako ukázkový příklad můžeme uvést mladší sestry Jane a Elizabeth, Lýdii a Kitty Dashwoodovy. Obě se předhánějí v koketování s muži, neboť mají z chování a myšlení své matky zafixováno, že se musí co nejdříve vdát, aby si zabezpečily dobrou budoucnost. Nezajímají se o žádné jiné hodnoty, než o nejvýhodnější nabídku k sňatku, kterou by mohly případně dostat. Austenová prostřednictvím těchto postav kritizuje zběhlou praxi u mnoha žen její doby, nepřemýšlet nad vzděláním, osobním rozvojem, růstem a odkazem, ale zabezpečit si spokojený život pod ochrannými křídly manžela a jeho majetku.

⁴⁴Viz. BROWN, Loyd W. : *Jane Austen and the Feminist Tradition*, University of California Press Vol. 28, No. 3 (Dec., 1973), pp. 321-338 [cit. 2013-05-01]. *Nineteenth-century Fiction* [online].; ISSN 00290-5-64. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2933003> s.326

4. Analýza a komparace hlavních postav

4.1 Analýza hlavních hrdinek románu *Rozum a cit*

Dějová linie románu *Rozum a cit* čtenáře přímo vybízí ke srovnávání dvou hlavních hrdinek, sester Elinor a Marianne Dashwoodových. Jsou to dvě nejvýraznější osobnosti románu, které prožijí téměř totožnou zkušenost a prostřednictvím faktu, že se jedná právě o sestry, můžeme porovnávat jak jejich velmi rozdílné chování a reakce, tak příznačné charakterové rysy. Ty dále určují, která z hrdinek dostává v příběhu větší míru pozornosti a která se stává pouze doprovodným tichým pozorovatelem a „podvědomím“ celé knihy. Do střetu se dostávají dva odlišné charaktery, které jsou ve vzájemném rozporu. Pokud budeme parafrázovat samotný titul knihy, Elinor se stává zástupcem rozumu, proti kterému se staví cit, vyjádřený postavou Marianne. Obě se však potýkají se stejným osudem.

Čtenář má možnost sledovat obě hrdinky s určitým nadhledem. Díky tomuto stylu vypravěče, stojícího nad příběhem, je také ponechán větší prostor pro vykreslení psychologie a charakterů postav, které čtenář vnímá aktivněji než například při vyprávění v ich-formě. Můžeme tedy sledovat obě hlavní hrdinky jak z vnějšího pohledu, co se týče projevovaných emocí a dialogů, tak z vnitřního nastínění jejich prožitků. Elinor se střetává s láskou již v úvodu jako první, a to ještě před samotným odkrytím dějové zápletky; před opravdovým začátkem příběhu. Jakmile jsou Dashwoodovi donuceni opustit své sídlo a přestěhovat se na venkov, je zároveň odkázána na prvotní zkušenost se ztrátou. Odloučení od svého Edwarda prožívá navenek smířeně. Intenzitu jejího utrpení autorka ponechá jen oku čtenáře. Elinor ve své přísné sebekontroly a sebeovládání věří, že díky utlumení svých pocitů ochrání jak sebe, tak své okolí. Tato snaha se projevuje zdvořilou konverzací i realistickými a chvílemi až nedůvěřivými úsudky, zejména o jednání své sestry Marianne. Elinor miluje s nadšením, ale neustále se drží vzorce sebekontroly. Marianne miluje až do míry sebe destrukce. Díky tomu se pozornost obrací právě k Marianne a Elinor zůstává spíše v ústraní. Ve chvíli, kdy Elinor ponechává svou bolest a trápení výhradně svému nitru, Marianne se dostává do popředí prostřednictvím stejné zkušenosti. Je jí dán větší prostor kvůli intenzivnímu prožitku a vášnivé nespoutané reakci. Marianne se v této

chvíli stává ústřední postavou. Narozdíl od Elinor, která drží své emoce spoutané, Marianne dovolí, aby v ní třeba jen jedna jediná emoce narostla do takových rozměrů, že nenechá prostor žádným ostatním. Tím pádem se může zdát až velmi zaujatá, ba dokonce mírně „autistická“.⁴⁵ Toho si můžeme povšimnout v pasáži na plese, kdy Marianne neudrží nahromaděné pocity a bez ohledu na veřejné ponížení a zesměšnění nechává volný průchod vášnivému výbuchu zlosti:

„Tváře jí znachověly a v hlubokém rozrušení zvolala: „Proboha Willoughby, co to má znamenat? Nedostal jste mé listy? To mi ani ruku nepodáte?“⁴⁶

Marianne odmítá kontrolovat to, co cítí ale také to, co říká. Je věrná své otevřenosti, která vede k dynamičtějšímu vyjadřování. Tento charakterový rys, spolu se schopností absorbovat velkou kapacitu emocí, ji v očích čtenáře činí mnohem věrohodnější a mnohem více soudobou – to ji pak v určitém ohledu dostává do popředí a stává se namísto Elinor hlavní postavou. Marianne v knize vystupuje jako „oběť svých vlastních emocionálních slabostí. Slabost jí posléze zabraňuje v aktivní účasti v příběhu, který se až doposud řídil jejími nevázanými romantickým touhami“⁴⁷, ale i přes to, že se prakticky nezúčastňuje aktivně děje, vynutí si pozornost prostřednictvím nemoci a přehnanou touhou a utrpením, způsobeným Willoughbym. Tento proces je také podporován probíhající dějovou linií, která staví Elinor do pozice jakéhosi „tichého trpitele“, který je touto vynucovanou pozorností a přecitlivělostí mladší sestry zastíňován.⁴⁸ Dějovou linii zde nevede rozum, ale především cit.

„Nejnápadnějším společným rysem je užitečný zvyk vykreslovat výlučný rozdíl mezi jednou a druhou.“⁴⁹ Austenová vypracovala dva tak odlišné charaktery s takovou mírou dokonalosti, že pokud chceme najít společné rysy, dostaneme se téměř k podstatě morálního ponaučení celé knihy. Marianne se zpočátku nechává unášet svou vášnivostí, ale v závěru se obrací na popud rodiny k poklidnému životu s plukovníkem Brandonem, který jí byl po celou dobu věrným přítelem a oporou. Vystřízliví ze své lehkomyšlné naivity a rozhodne se následovat namísto citů, rozum. Naopak Elinor se dočká svého „citu“ prostřednictvím návratu a zrušení zasnoubení Edwarda Ferrarse, ačkoliv ne

⁴⁵ Viz. TODD, Janet.: *The Cambridge Introduction to Jane Austen.*, New York: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0-521-67469-7, s.

⁴⁶ AUSTEN, Jane: *Sense and Sensibility*. 4th ed. London [etc.]: Penguin Books, 1994. ISBN 978-014-0623-277, s. 170, překlad E.Kondrysová

⁴⁷ GILL, Richard, GREGORY Susan: *Mastering the Novels of Jane Austen: Jane Austen*. New York: Palgrave Macmillan, 2003, xviii, 373 p. ISBN 03-339-4898-X s.71

⁴⁸ Tamtéž, s. 70

⁴⁹ COPELAND, Edward; McMaster, Juliet: *The Cambridge Companion to Jane Austen*, 2nd edition, Cambridge: Cambridge, s.34

vlastní zásluhou, ale díky sobecké povaze její sokyně. Můžeme říct, že v tomto případě se Elinor skutečně podřídí svým pocitům namísto rozumu, který by jí za jiných okolností pravděpodobně přinutil Edwarda za způsobenou bolest odmítnout. Prolínání dvou stěžejních vlastností můžeme v drobných náznacích vysledovat i v průběhu děje. V případě Marianne si můžeme všimnout pozvolné přeměny, která vrcholí v závěru knihy, a Elinor představuje svou emoční stránku svým podvědomím, které je vylíčeno detailněji než u její sestry.

Zaměříme-li se podrobněji na chování hlavních hrdinek a jeho následky, můžeme nalézt další podobnostní rysy a z nich vycházející morální zásady a ponaučení. Obě dívky jsou představeny jiným způsobem, ale právě vášnivý cit, který propukl velmi rychle a s velkou intenzitou a následná ztráta je společným rysem Elinor i Marianne. Zkoumáme-li tedy základní rozdíl mezi oběma příběhy hrdinek, dostáváme se k tomu, že „jasná odlišnost je mezi nimi v rozdílném způsobu čelení zkušenostem, které jsou prakticky stejné“.⁵⁰

4.2 Analýza hlavních hrdinek románu *Pýcha a předsudek*

Přesuneme-li se k analýze ústředních postav nejslavnějšího románu Austenové, *Pýcha a předsudek*, setkáváme se s podobnou dějovou linkou a porovnáváním osudů hrdinek jako u předchozího díla. Tentokrát ale primárně sledujeme dvojici Elizabeth s Darcym, kteří na sebe v přeneseném významu vztahují samotný název knihy. Oba představují jak pýchu, tak předsudek. Román nabízí především kritický pohled a hodnocení hlavní hrdinky Elizabeth, ale nachází se zde mnoho dalších postav, které dotvářejí celkové klima a vyznění příběhu. Sledujeme osudy znatelně širší rodiny než v *Rozumu a citu* a již od počátku je čtenář seznámen s hlavní myšlenkou knihy, která se postupně plynule rozvíjí a dokresluje.

4.2.1 Elizabeth Bennetová

Hlavní hrdinka Elizabeth Bennetová je vykreslena jako velmi inteligentní mladá žena, která má svou vlastní představu o lásce a životě i o morálce s tím spojené. Kromě

⁵⁰ GILL, Richard, GREGORY Susan: *Mastering the Novels of Jane Austen: Jane Austen*. New York: Palgrave Macmillan, 2003, xviii, 373 p. ISBN 03-339-4898-X, s.61

intelligence oplývá rázným a místy až sarkastickým smyslem pro humor, což se mírně vymyká romantické představě hrdiny, který bojuje za své ideály a propadá v lásce do často až extrémních prožitků. Mnoho autorů, zabývajících se tvorbou Jane Austenové se domnívá, že Elizabeth byla její oblíbenou postavou, někteří dokonce uvažují o tom, že autorka do této postavy vložila své vlastní představy, názory a myšlení. Richard Gill například podotýká, že sama Austenová o Elizabeth prohlásila: „Musím přiznat, že podle mého názoru úchvatnější stvoření v literatuře nenajdete a neumím si představit, že bych někomu dovolila, aby ji nezbožňoval“.⁵¹

Elizabeth je po většinu času ústředním vědomím knihy. Čtenář odhaluje pravdu a charaktery ostatních až postupně, spolu s ní a není mu dovoleno vidět to, co sama Elizabeth nevidí, a co jí ve skutečnosti zastírá logický úsudek a vlastní dojmy. Ačkoliv sama hrdinka příběh nevypráví, dostává se postupně do centra pozornosti. Zpočátku se může zdát, že se příběh bude rozvíjet se zaměřením na dvojici Jane – Bingley, ale jakmile Jane v osmé kapitole odjede navštívit Netherfieldské panství, onemocní a rodina i čtenář se to dozvídá pouze prostřednictvím dopisu. Od této chvíle se děj soustřeďuje na to, co se odehrává u Bennetových a zejména na to, co se děje kolem Elizabeth a příběh se nám čím dál tím více odkrývá z jejího pohledu.⁵² Postavení Elizabeth do role hlavní hrdinky je z velké části, kromě autorčina záměru, předurčeno specifickými charakterovými vlastnostmi, které jsou v porovnání s ostatními sestrami čtenáři nejsympatičtější. Vystupuje jako velmi chytrá, přitažlivá mladá žena s kultivovaným chováním na jedné straně a upřímností a rázným, ale neurážlivým smyslem pro humor, kterým dokáže okouzlit, na straně druhé. Tyto vlastnosti ji staví do viditelné opozice k mladším sestrám, které jsou ve svých charakterech vykresleny jako až příliš jednoduché a nezajímavé, ba dokonce nepříjemně horlivé, ve své snaze co nejdříve se provdat. Austenová přizpůsobila Elizabeth všechny ostatní postavy i děj tak, aby si ji čtenář oblíbil a byl nucen přemýšlet tzv. v její prospěch již od začátku knihy.⁵³

Podobně jako v *Rozumu a citu*, tak i zde se hlavní hrdinky setkávají s osudovými muži, o které musí různou měrou bojovat. V případě Elizabeth je linie vztahu zpočátku posunuta do složitější roviny. Objevuje se zde hned několik postav, které se ucházejí o

⁵¹ GILL, Richard, GREGORY Susan: *Mastering the Novels of Jane Austen: Jane Austen*. New York: Palgrave Macmillan, 2003, xviii, 373 p. ISBN 03-339-4898-X, s.137

⁵² Viz. HALLIDAY, E. M.: *Narrative Perspective in Pride and Prejudice* [online]. Nineteenth-Century Fiction, Vol. 15, No. 1: University of California Press, 1960 [cit. 2013-04-26]. DOI: 10.2307/2932835. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2932835>, s.66-67

⁵³ Viz. GILL, Richard, GREGORY Susan: *Mastering the Novels of Jane Austen: Jane Austen*. New York: Palgrave Macmillan, 2003, xviii, 373 p. ISBN 03-339-4898-X, s. 163

hrdinčinu přízeň. Nejprve se jí snaží okouzlit Wickham, se kterým má společnou minulost pan Darcy a který se vytratí ze scény, jakmile nalezne dívku s bohatým věnem, za niž by se mohl oženit. Kromě hlavní postavy Darcyho se o Elizabeth uchází také její bratranec pan Collins, jehož nabídka k sňatku dívku spíše pobaví a v poslední řadě dělá hrdince společníka Darcyho bratranec plukovník Fitzwilliam, „ve kterém může podle Austenové čtenář snadno nalézt dalšího možného nápadníka“.⁵⁴ U Elizabethina příběhu se jedná v rámci ostatních hrdinek o zvláštní případ, protože se do pana Darcyho nezamiluje na první pohled a ani zdaleka s ním nesdílí od počátku hlubokou vášnivou náklonnost, jakou prožívají hrdinky se svými nápadníky, jako například Marianne Dashwoodová či sestra Jane. Darcy ji dokonce hned při prvním setkání urazí zmíenkou o tom, že pro něj není dostatečně půvabná. Oba hlavní protagonisté tak musí podstoupit určitý vývoj a odhalit, které informace o protějšku jsou pravdivé, a které pouze stojí jako mylná překážka jejich možnému rozvíjejícímu se vztahu. Postupem času si ale k sobě nacházejí cestu, jež i přes komplikace, plynoucí z jejich rozdílných povah a nedorozumění, skončí svatbou.

Jak již bylo zmíněno, v titulu románu tentokrát nacházíme paralelu k osobám právě Elizabeth a Darcyho. Logickým výsledkem by bylo předpokládat, že Elizabeth představuje předsudky, založené na odměřeném a povýšeném chování movitějších k venkovské vyšší vrstvě a Darcy, naopak, vyplňuje obraz pýchy, založené na tom, že k oné vyšší bohaté vrstvě lidí patří a dokáže se ve společnosti pohybovat v rámci určitého dekora a s noblesou sobě vlastní. Pokud se ale zaměříme na porovnávání těchto vlastností více, zjistíme, že oba v sobě mají jak pýchu, tak předsudky, které jim brání v rozumném úsudku a tím pádem i ve sblížení od samotného začátku. Tuto teorii ve svém krátkém příspěvku mimo jiné zmiňuje Robert C. Fox: „Darcy a Elizabeth ztělesňují příslušné vlastnosti pýchy a předsudku a děj se vyvíjí na základě ničení těchto překážek, které je rozdělují“.⁵⁵ Mimo to se autor také zabývá otázkou marnivosti. Elizabeth je podle něj nejen pyšná a plná předsudků, ale kromě toho také marnivá. Můžeme si toho povšimnout například v pasáži, kdy v hovoru s Charlottou Lucasovou otevřeně přiznává, že Darcy má být na co pyšný a byla by tedy i schopna mu jeho pýchu odpustit, ale jen v případě, že by on nebyl urazil tu její vlastní.

⁵⁴ Tamtéž, s. 146

⁵⁵ FOX, Robert C.: *Elizabeth Bennet: Prejudice or Vanity? Nineteenth-Century Fiction* [online]. 1962, Vol. 17, No. 2, s. 185-187 [cit. 2013- 05-09]. DOI: 10.2307/2932520. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/info/10.2307/2932520>, s. 185

Fakt, že je Elizabeth ve svých úsudcích marnivá a díky tomu se nevědomě mýlí, zmiňuje Janet Todd, která dále poukazuje na to, že hrdinka si názory vytváří většinou podle toho, co vidí, a co se doslechne od zdrojů, jejichž spolehlivost si ale opět dokáže pouze ona, namísto toho aby se o dané skutečnosti sama přesvědčila.⁵⁶ Tato vlastnost jí přirozeně způsobuje mnohá nedorozumění, z nichž některá jsou až fatální. Můžeme si toho povšimnout v případě, kdy se dozvídá o Darcyho záměru oddělit od sebe její sestru Jane a Bingleyho, přičemž je jí řečeno, že to je z důvodů společenské nevhodnosti spříznění její a Bigleyho rodiny. Elizabeth přirozeně zaujme obranný postoj a její pýcha ji nenechá něco takového akceptovat, i když pravý důvod Darcyho jednání měl jiný záměr. V další pasáži se její mylný úsudek objevuje v hodnocení Wickhama. Ve své zarputilé představě, že právě Darcy je ten bezohledný ničema, slepě věří vojákově upravené historice o svedení snoubenky a zvolí si tak jednodušší cestu, upevnit se ve svém názoru namísto toho, aby překonala předsudky a zhodnotila situaci z racionálního pohledu. Nedokáže překonat svou vlastní pýchu, která jí brání v odhalení pravdy a teprve jakmile vyjde najevo, že Wickham je podvodník a uteče s mladší sestrou Lýdií, Elizabeth se dostává prozření.

4.2.2 Jane Bennetová

Jane Bennetová je již od začátku románu představována jako ta nejpůsobivější ze všech svých sester. Austenová ji vykreslila jako velmi přitažlivou, milou, pokornou ale také určitým způsobem naivní mladou ženu, která bojuje s nepřízní osudu a intrikami v lásce. Nejedná se ale o případ excentricky vyjádřeného boje prostřednictvím výbušného prožívání, chování a vyjadřování citů, ale hrdinka se s touto nepřízní vyrovnává podobně jako Elinor Dashwoodová v *Rozumu a citu*; zastává pozici tichého trpitele. V tomto případě může tedy v knize splňovat roli pravé romantické hrdinky, na rozdíl od sestry Elizabeth, která má hlavní funkci v kritice zažitých ideálů výhodných sňatků a lásky z rozumu.

Ačkoliv není román primárně příběhem dvou sester, opět se zde nabízí jejich určité srovnání. Jak již bylo řečeno výše, Elizabeth jedná výhradně na základě svých vlastních úsudků a nechává se unést svými předsudky, podloženými mylnými informacemi. Silně se u ní projevuje její pýcha a tvrdohlavost, stejně jako neschopnost

⁵⁶ Viz. TODD, Janet.: *The Cambridge Introduction to Jane Austen.*, New York: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0-521-67469-7, s.58

přiznat chybný předpoklad. Jane je pak Elizabethin pravý opak. Je plachá, pokorná a zakládá si na svém kultivovaném a jemném projevu. Funguje u ní vzorec chování založený na snaze zavděčit se všem a s nikým se nedostat do sporu. Tím pádem působí na okolí velmi sympaticky a svým chováním v podstatě ukázkově. Neoplývá přehnanými emocemi, neprojevuje se na veřejnosti nedůstojně a v žádném případě tak, aby ji její jednání zesměšnilo. Podle Richarda Gilla se může díky těmto vlastnostem zdát její postava čtenáři poněkud nezajímavá, či dokonce nudná, bez jakéhokoliv nároku na rozvoj v průběhu děje. Austenová jí však propůjčila podobný osud jako Elinor Dashwoodové, a tím zůstává Jane v roli oné romantické hrdinky, která neztrácí naději a očekává obrat a šťastný konec.⁵⁷ Tento dojem může Jane zanechávat také díky svému krajně naivnímu vnímání okolního světa a představě o velkém gestu, které pro ni ztělesňuje nejprve Bingleyho náklonnost a následně obraz manželství. Schopnost naivního vnímání okolí je z jistého pohledu spíše její nevýhoda v tom, že v každém vidí jen to dobré a přehlíží negativní stránky osobnosti. Co se týče vývoje děje, i zde v reakcích Jane nacházíme určitý, snad až rušivý, prvek přílišné positivity. Joel Weinsheimer tuto skutečnost popisuje ve svém článku následovně: „Bezvýhradná posvátnost Jane je chráněna nepropustným zámočkem ignorace. V určitém smyslu je v *Pýše a předsudku* postava Jane ztělesněním jakési komické naděje. Ze všech postav právě ona nejvíce lpí na tom, že nakonec vše dobře dopadne“.⁵⁸ Právě díky této neustálé naději v dobro může působit pro čtenáře až komicky. Je příliš shovívavá ke všemu, co se kolem ní děje. Dokonce ve chvíli, kdy se nespravedlnost dotýká jí samotné, věří, že lidé mají pro své činy vždy nějaký důvod a tím pádem je to činí omluvitelnými. Toho si můžeme všimnout například ve chvíli, kdy se dozvídá o tom, že Bingley odjel náhle a bez vysvětlení do Londýna a následně od Elizabeth zjistí, že pro něj Jane nemá dostatečně urozený původ a rodina Bennetových nemá vhodné vystupování, co se sester a matky týče, a jeho rodina si tak nepřeje nadále podporovat jejich styky. Reaguje sklíčeně, ale Bingleyho z ničeho neviní, neboť bylo rozhodnuto za něj a vše má své důvody.

Austenová tedy používá postavu Jane k nastínění obrazu romantických představ o manželství a budoucím protějšku, které často nekorespondují s následnou realitou. V případě Jane se nakonec opravdu „vše v dobré obrátí“, ale právě v jejím naivním

⁵⁷ Viz. GILL, Richard, GREGORY Susan: *Mastering the Novels of Jane Austen: Jane Austen*. New York: Palgrave Macmillan, 2003, xviii, 373 p. ISBN 03-339-4898-X, s.133

⁵⁸ WEINSHEIMER, Joel: *Chance and the Hierarchy of Marriages in Pride and Prejudice*, *ELH* [online]. Baltimore Johns Hopkins University Press, Vol. 39, No. 3 (Sep., 1972), pp. 404-419 [cit. 2013-04-28]. ISSN 0013-83-04. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2872192>, s. 411

pohledu je skryta autorčina kritika přílišného lpění na téměř neexistujících hodnotách a na touze po dokonalém vztahu. Výsledkem takových naivních představ pak může být ztráta vlastních ideálů a osobního štěstí na úkor tvrdé reality naplněné intrikami a nevraživostí okolí.

4.3 Komparace hlavních hrdinek obou románů

V díle Jane Austenové plní hlavní ženské postavy důležitou funkci odkazu na životní a morální hodnoty ženy. „Romány tak mohou být vnímány jako promítnutí vnitřních dramát hrdinek, které je dále také rozšířeno na promítnutí vnitřních dramát všech ostatních žen na světě.“⁵⁹ Budeme-li se zabývat komplexním srovnáním všech čtyř výše zmíněných hlavních ženských postav, jmenovitě Elinor a Marianne Dashwoodových a Elizabeth a Jane Bennetových, můžeme z předchozích kapitol určit jak výrazné podobnostní rysy i rozdíly, tak méně čitelné, ale důmyslně propracované paralely mezi všemi hrdinkami. Primárně se nabízí srovnání Elinor s Jane a Marianne s Elizabeth, v rámci povahových vlastností, prostřednictvím kterých jim je v každém z románů dán větší, či menší prostor pro rozvoj. Dále můžeme pozorovat určité podobné osobnostní rysy, které se objevují u všech čtyř postav a naopak také jejich naprosté protiklady. V neposlední řadě se nabízí vedle charakterových vlastností také hodnocení reakcí na situace, ve kterých musí hrdinky čelit ztrátě a zklamání ze svých nápadníků a rozdíly ve vnímání okolního světa a zakořeněných zvyklostí společnosti. Po jednotlivém porovnání zde vyvstává otázka, které hlavní postavy tedy fungují v rámci autorčina morálního poselství pro čtenáře jako modelové příklady chování, určené k ironizování a které naopak plní funkci autorčiných mluvčích, kteří ono zmíněné poselství nepřímo sdělují.

4.3.1 Elinor Dashwoodová a Jane Bennetová

Tyto dvě postavy mají k sobě velmi blízko díky roli, kterou v obou románech zastávají. Obě na počátku stojí v popředí děje. Elinor již v prvních dvou kapitolách prožívá vzplanutí k mladému Edwardu Ferrarsovi a stejně tak Jane potkává svého nápadníka pana Bingleyho. Autorka jejich příběhu věnuje větší prostor, v *Pýše a předsudku* se dokonce může zdát, že právě Jane bude hlavní postavou a její román s Bingleym bude hlavním námětem celé knihy. V obou případech se ale pozornost

⁵⁹MAYERS, Silvia H. : *Womanhood in Jane Austen's Novels* [online]. Duke University Press, 1970 [cit. 2013-04-28], *NOVEL: A Forum on Fiction*, ISSN: 19458509. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1344915>, s.228

obrábí na sestry Marianne a Elizabeth. Edward i Bingley dívky zklamou a z nevysvětlených důvodů se ztratí ze scény. V tomto momentě se děj plynule obrací a Elinor s Jane se dostávají do pozadí. Vzhledem k jejich společné umírněnější emotivní stránce a zvyku neprojevat své city příliš expresivně jsou zastíněny energičtějšími sestrami a obě tak zůstávají pouze v pozici již zmíněného tichého trpitele (viz.s.31).

Další podobnost nalezneme, povšimneme-li si způsobu, jakým se obě hrdinky nakonec dostanou ke svému štěstí a k mužům, které si na začátku vybrali jako objekty své náklonnosti. Obě jsou prakticky odkázány na sled následujících událostí a na to, jaká rozhodnutí učiní jejich nápadníci a osoby, které jsou do jejich záležitostí nějakým způsobem zainteresovány. Samy nemají možnost vlastní volby, a tak jsou nuceny čekat na to, jaké jim budou poskytnuty možnosti. Tuto teorii volby a šance popisuje ve svém příspěvku Joel Weinsheimer. Jane je postavena do pozice čekatele. Nemá možnost sama si zvolit kdy, za jakých okolností a za koho se provdá, ale dostane právě onu osudnou šanci dobře se provdat a k tomu zároveň z lásky, což je v podání autorky velké privilegium.⁶⁰(viz. s.27). Tuto teorii můžeme použít také na Elinor. Dívky jsou nuceny vnitřně trpět až do doby, než jim je poskytnuta druhá šance v podobě vyvrcholení příběhů a žádostí o ruku. S tímto faktem souvisí také jejich společná vlastnost, velká míra trpělivosti, jež je spojena s ochotou spokojit se s málem, které je jim poskytnuto v podobě útěchy, že vše co se stane, má svůj důvod. V tomto ohledu má ale Elinor poměrně realističtější pohled. Její smíření s tím, že Edward je zasnoubený s Lucy Steelovou, plyne z přesvědčení, že ona, jakožto obyčejná žena nemá v pomyslném souboji s Lucy velkou šanci. Elinor nedisponuje majetkem a není ani ta nejkrásnější ani nejmladší ze sester, Lucy však získala velké věno. Naopak Jane oplývá i přes bolest z odloučení s Bingleym nadějí, že se pro jeho chování jistě nakonec najde omluva a jejich láska vše překoná.

Obě sice neuznávají přehnané výbuchy emocí, které by si na veřejnosti nedovolily, ale disciplína Elinor je založena na sebeovládání, kdežto Jane má jemné a kultivované vystupování dáno svou povahou.

⁶⁰Viz. WEINSHEIMER, Joel: *Chance and the Hierarchy of Marriages in Pride and Prejudice*, *ELH* [online]. Baltimore Johns Hopkins University Press, Vol. 39, No. 3 (Sep., 1972),pp. 404-419 [cit. 2013-04-28]. ISSN 0013-83-04. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2872192>

4.3.2 Marianne Dashwoodová a Elizabeth Bennetová

Při srovnávání Marianne Dashwoodové a Elizabeth Bennetové nalezneme méně společného než v předchozím případě. Podobnost se projevuje zejména v povahových vlastnostech a některých reakcích na nepříjemné či vyhocené situace. Drobné paralely můžeme pozorovat také ve způsobu vyjadřování, ale jen co se obecné roviny týče. Obě hrdinky jsou excentricky založené a jednají impulzivně. Z pohledu děje jim autorka věnovala větší prostor pro rozvoj postavy a postupný myšlenkový vývoj, který na koncích obou knih vrcholí vždy určitým poznáním. Marianne zjišťuje, že manželství a budoucí život v něm nebývá vždy založen jen na hluboké vášnivé a strhující lásce, která může být až sebezničující, ale důležitější je porozumění, jistota, vzájemné poznání a stejně nastavené hodnoty obou partnerů. Od počátku románu projde výrazným vývojem, z dívky s mírně naivní představou o romantickém strhujícím citu, založeném na bouřlivých emocích a prožitcích, až k mladé ženě se zkušenostmi zklamání a bolesti. Uvědomí si, že životní jistota a klid jsou důležitější než krátkodobý vášnivý románek bez budoucnosti. Také Elizabeth prochází v průběhu děje výraznou změnou. V tomto případě se ale jedná o změnu osobních předpokladů a pýchy, které jí zastiňují opravdovou realitu a pravou tvář a osobnost pana Darcyho. Hrdinka musí projít vývojem proto, aby byla v závěru schopna překročit hranici mezi vlastní pýchou a marnivostí k uznání omylů, kterých se dopustila špatným úsudkem.

Dalším společným rysem je možnost volby. Oběma dívkám se naskytne „příležitost výběru prostřednictvím více možných partnerů“.⁶¹ Marianne se dvoří jak Willoughby, tak plukovník Brandon, který pro ni ale zpočátku nehraje vůbec žádnou roli. Funguje po jejím boku pouze jako přítel a hrdinka v něm nevidí v žádném případě svého budoucího partnera. Elizabeth má možností hned několik. Kromě Darcyho se o její srdce uchází poněkud upjatý přítel rodiny pan Collins a člen vojenského pluku, který má právě zastávku v Derbyshire, pan Wickham. Hrdinky, zejména Elizabeth, tedy nejsou v žádném případě postaveny před situací, ve které musí volit sňatek z rozumu za účelem finančně zabezpečit sebe i svou rodinu. Obě dostanou dokonce více šancí k tomu, aby si mohli zařídit život podle svých představ. Plukovník Brandon vyjádří

⁶¹ WEINSHEIMER, Joel: *Chance and the Hierarchy of Marriages in Pride and Prejudice*, *ELH* [online]. Baltimore Johns Hopkins University Press, Vol. 39, No. 3 (Sep., 1972), pp. 404-419 [cit. 2013-04-28]. ISSN 0013-83-04. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2872192>, s. 407

Marianne svou náklonnost a možnost zabezpečení, ale dívka se není schopna vyprostit ze sebezničujícího trápení ze zklamání s Willoughbym. Druhou šanci dostává v závěru románu, kdy již poučena předchozí zkušeností konečně volí spokojený život.

4.3.3 Rozdíly v chování a jednání postav

V posledním oddíle se zaměříme na rozdíly v jednotlivých reakcích na podobné, či téměř identické situace a na celkové vystupování a jednání vybraných výše zmíněných postav. Dívky mají podobné charaktery a vnímání světa, ale jejich chování se v závislosti na událostech obou knih liší. Prostřednictvím těchto ukázek vkládá autorka do svých postav určité modely chování, buďto určené pro kritiku, nebo jako vlastní pohled právě Austenové samotné. Pro kritiku slouží zejména postavy Marianne a Jane, pro jejichž projev jsou příznačné rysy silně romantické povahy. Marianne se projevuje příliš emotivně a impulzivně, neboť je podle ní láska založena na bouřlivosti a vášni. Chce prožít přesně takovou lásku, jakou zažívají „všichni ti velcí hrdinové romantických příběhů“. Tomu také přizpůsobuje své chování, avšak vyvstává otázka, do jaké míry se u ní jedná o její přirozenost, nebo do jaké míry se snaží svým melodramatickým projevem upoutat pozornost. Jedním z mnoha příkladů je její reakce na Willoughbyho odmítavé chování a chladné odpovědi na dotaz, proč neodpověděl na její dopisy při setkání v Londýně :

„Marianna zbledla jako smrt, nohy se pod ní podlomily a sklesla na židli. Elinor čekala, že co nevidět omdlí, a proto se jí snažila zaštitit před zraky přítomných, když ji čelo otírala levandulovou vodou.“⁶²

Jane naopak zachovává dekorum a neprojevuje své emoce na veřejnosti ani z důvodu přehnané citovosti, ani za účelem vynutit si pozornost, ale její stránka romantické hrdinky se projevuje v pevném přesvědčení, že osud člověka je nějakým způsobem předurčen a mladá dívka jako je ona není do něj schopna nijak zasáhnout a změnit jej. Volí tedy cestu naděje a již zmiňované naivity, že osud si ji nakonec sám najde. Příklad její snahy nechat si své pocity na veřejnosti pro sebe můžeme najít v následujícím úryvku, ve kterém dostává dopis od Bingleyho sestry, ve kterém stojí, že oba s bratrem odjeli do Londýna a rozhodně se nehodlají v nejbližší době vrátit:

„Brzy po návratu z Netherfieldu přinesl posel dopis adresovaný slečně Jane Bennetové a ta ho okamžitě otevřela. Obsahoval malý arch elegantního ručního papíru, hustě popsaného úhledným a plynulým dámským rukopisem; Elizabeth viděla, že na sestru velmi záučinkoval a že při četbě prodlévá nad některými pasážemi. Jane se však

⁶² AUSTEN, Jane : *Sense and Sensibility*. 4th ed. London [etc.]: Penguin Books, 1994. ISBN 978-014-0623-277, s.173, překlad E.Kondrysová

brzy ovládla, schovala psaní a snažila se vmístit do rozhovoru a být veselá, jako by se nic nestalo“⁶³.

Elinor je v porovnání s těmito dvěma hrdinkami mnohem praktičtější a realističtější, co se životního partnera a manželství týče. Samozřejmě ke svému Edwardovi prožívá také velmi vážný a hluboký cit, ale neustále se jej snaží kontrolovat a nenechat ho zajít do krajností, neboť si je vědoma nebezpečí bezmyšlenkovitého oddání se lásce. Praktičtější pohled má také například v otázce peněz, „to co je pro Marianne symbolem spokojeného života, je pro Elinor majetek“.⁶⁴ Většinou reaguje velmi racionálně a s téměř stoickým klidem. Tato vlastnost se neobjevuje u žádné další hlavní hrdinky. Elizabeth se sice také snaží jednat s rozumem, avšak v jejím případě nacházíme velkou překážku ve spravedlivém úsudku a názoru, což je její marnivá pýcha plynoucí z přesvědčení, že dokáže dokonale odhadnout povahu jiného člověka. Problém nastává ve chvíli, kdy není schopna odhalit, že tato vlastnost jí zastiňuje pohled. V tomto případě má Jane mnohem lepší odhad, protože jí v její dobromyslnosti a shovívavosti nesvazují žádné předsudky. I přes to ale Elizabeth ze všech čtyř dívek splňuje představu o nejvyváženější a nejkompexnější postavě. Na manželství nahlíží jako na svazek dvou lidí, kteří se dopracovali nejen k vášnivé lásce, ale také k podobným názorům a hodnotám, které jsou pro společné soužití velmi důležité. Také z tohoto důvodu poprvé odmítá Darcyho nabídku k sňatku:

„Od samého začátku - snad od první chvíle, kdy jsem vás poznala, jste mě svým chováním utvrdil v přesvědčení, že jste arogantní, samolibý člověk, že sobecky přehlížíte city ostatních, a na základě této antipatie vyrostl v průběhu dalších událostí nepřekonatelný odpor, takže jsem už měsíc nato věděla, že jste poslední člověk na světě, kterého by mně kdy mohli vnutit za muže.“⁶⁵

Má sice romantickou představu o lásce, jako téměř všechny ostatní dívky, ale dokáže s ní rozumně pracovat a nenechává se příliš unášet vyhrocenými emocemi. V knize se objevují pasáže, ve kterých ji nacházíme ve vášnivém rozlíceném hovoru, ale většinou se jedná pouze o dialog s Darcym. Na veřejnosti své emoce nechává stranou a jako svou hlavní výsadu využívá občas sarkastický či ironický humor.

⁶³ AUSTEN, Jane, JONES, James, STAFFORD Fiona J.: *Pride and Prejudice*, New ed. New York: Penguin Books, 2003, xlii, 435 p., Oxford World's classics, (Oxford University Press), ISBN 9780141028101, s.63, překlad E.Kondrysová

⁶⁴ GILL, Richard, GREGORY Susan: *Mastering the Novels of Jane Austen: Jane Austen*. New York: Palgrave Macmillan, 2003, xviii, 373 p., ISBN 03-339-4898-X, s.63

⁶⁵ AUSTEN, Jane, JONES, James, STAFFORD, Fiona J. : *Pride and Prejudice*. New ed. New York: Penguin Books, 2003, xlii, 435 p., Oxford world's classics (Oxford University Press). ISBN 9780141028101, s.101, překlad E.Kondrysová

Všechny hrdinky mají k sobě, i přes rozdíly ve svých povahách a ovládní emocí, určitým způsobem blízko. Pomineme-li, že jsou všechny mladé dívky, které vyrůstají na venkovské usedlosti s větší rodinou a prožívají velké citové příběhy, mají k sobě blízko vývojem, který musí v průběhu děje jejich postavy projít. Všechny jsou nuceny uvědomit si chyby, kterých se dopustily buďto v nevědomosti nebo špatným odhadem. Nevědomost se týká všech čtyř hrdinek, Elinor s Marianne se nechaly příliš snadno okouzlit svými nápadníky aniž by tušily, že Edward i Willoughby skrývají závazky k jiným ženám a Elizabeth s Jane podcenily vliv Bingleyho sestry Caroline, která nehodlala dopustit spříznění s rodinou nevhodného postavení i vystupování ve společnosti. Další komplikace dívkám způsobil jejich chybný odhad událostí a osob s nimi spojených, Marianne ve své zaslepenosti nevnímala přízeň a pomoc plukovníka Brandona, který se posléze přece jen stal jejím manželem a Elizabeth musela sama sebe přinutit překonat své předsudky vůči Darcymu a přiznat svou náklonnost. Všechny byly autorkou vedeny k určitému poznání, které zahrnovalo jak poznání lásky a útrap, tak poznání sebe samých.

5. Etické motivy v souvislosti s dobovými problémy a postoje autorky k nim

5.1 Manželství

Jane Austenová, jak již bylo v práci zmiňováno, sice sama vdaná nikdy nebyla, ale ve svých románech se vztahy a manželstvím obecně zabývá často. Kromě *Emmy*, ve které popisuje situaci svobodné soběstačné ženy, se objevuje téma manželství ve větší, či menší míře ve všech jejích ostatních románech. Manželství je v ironické formě pojato jako „svazek dvou lidí, který většinou jedné nebo druhé straně přináší finanční jistotu“.⁶⁶ Opět se v tomto případě můžeme zaměřit na dva vybrané romány, *Rozum a cit* a *Pýchu a předsudek*, jelikož v těchto dvou dílech nalezneme různé pohledy na manželství. Austenová v románech pojala manželství dvěma způsoby. V první řadě je to manželství, podané jako výsledek spleťtých příběhů dívek, které musely prožít zklamání, utrpení a určité vystřízlivění ze svých ideálů, aby se mohly nakonec stát manželkami svých nápadníků a prožít s nimi více méně spokojený život. Druhé pojetí manželství je spíše kritikou společenských zvyků, které jsou založeny na obavě mladých dívek, že pokud se nevdají co nejdříve, zůstanou samy, na finanční vypočítavosti nastávajících nevěst, ženichů, či jejich rodin a na problému rozdílů mezi společenskými vrstvami, ke kterým partneři patří. Tento případ pak můžeme najít jak v *Rozumu a citu*, tak v *Pýše a předsudku*. Pro Bingleyho sestru Caroline je nepřijatelné, aby se její bratr Charles stýkal s Jane Bennetovou, která nedosahuje jejich rodinnému statusu. „Austenová nedůvěřuje její sociální mobilitě. Caroline lační po určitém postavení, je pyšná, domýšlivá a přehnaně horlivá spříznit sebe a bratra s prestiží Darcyho rodiny.“⁶⁷ Podobný případ nastává ve chvíli, kdy Lady Catherine navštíví Elizabeth za účelem rozmluvit jí manželství s Darcym, jelikož je její rodina a její společenské postavení nevhodné k tomu, aby se provdala za gentlemana z tak významné rodiny, jako je právě Darcy.

⁶⁶ TODD, Janet.: *The Cambridge Introduction to Jane Austen.*, New York: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0-521-67469-7, s.62

⁶⁷ COPELAND, Edward, MCMMASTER, Juliet.: *The Cambridge Companion to Jane Austen.* 2nd ed. New York: Cambridge University Press, 2011, xxvi, 271 p. Cambridge Companions to Literature. ISBN 05-217-4650-7, s.120

S otázkou finanční stránky manželství se setkáváme zejména v *Rozumu a citu*. Elinor s Marianne nedisponují velkou částkou peněz pro vyžití a nemají tak možnost upoutat pozornost mladých mužů právě v souvislosti s výškou disponujícího majetku. Tím pádem se tedy stávají závislé na tom, za koho se provdají. Dalším problémem je, že muži jako je Willoughby, kteří mají sami o sobě náklady na vysoký životní styl přinejmenším přemrštěné a neodpovídající svým příjmům, hledají ženy s majetkem, které by se o ně tzv. postaraly. Manželství poté postrádá ve svém pravém slova smyslu význam, jelikož vzniká primárně na základě potřeby finančně se zabezpečit, nikoliv na přirozené potřebě zpečetit vztah mezi dvěma milujícími se lidmi.⁶⁸ Podobný problém také nalezneme i v románu *Pýcha a předsudek*, ve kterém tento materialismus představuje postava Wickhama.

Tato kritika způsobu, jakým lidé vstupují do manželství a hodnoty, mezi nimiž mají na prvním místě finanční zabezpečení, se u Austenové objevuje velmi často. Může se zdát, že autorka se pokouší moralizovat a nutit čtenáři její vlastní pohled na instituci manželství, ale ve výsledku se pouze pokouší tuto problematiku nastínit, a prostřednictvím svých postav k ní zaujmout negativní postoj. Martin Price uvádí, že „pokud chceme Jane Austenovou zbavit moralizování, musíme rozlišovat mezi morálním tvrzením a představou morálky samotné“.⁶⁹ Austenová nám ve svém díle popisuje právě svou představu morálky prostřednictvím kritiky vstupu do manželství za účelem mít se tzv. dobře a vyhraňuje se proti problému mezitřídních svazků.

5.2 Sociální postavení mužů v kontrastu k ženám

Otázka mužských postav v díle Jane Austenové úzce souvisí s dobovou situací a rozdělením společnosti, které bylo založené na patriarchálním vzoru.⁷⁰ Austenová vycházela z faktu, že u žen se předpokládá manželství a starost o rodinu a o domácnost. Zaměřila se na osudy těchto žen na hranici dospělosti, které si postupně vytvářejí vlastní morální hodnoty a snaží se buďto přizpůsobit nebo vyhranit tomuto sociálnímu rozdělení rolí. Muži v jejích románech většinou zastupují dva hlavní typy. První skupina

⁶⁸ Viz. COPELAND, Edward, MCMASTER, Juliet: *The Cambridge Companion to Jane Austen*. 2nd ed. New York: Cambridge University Press, 2011, xxvi, 271 p. Cambridge companions to literature. ISBN 05-217-4650-7, s.133

⁶⁹ PRICE, Martin: *Manners, Morals and Jane Austen. Nineteenth-Century Fiction*, [online]. 1975, roč. 30, č. 3 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2933070>, s. 26

⁷⁰ **Patriarchát** je forma společnosti, kde vládne muž nebo muži. Muži mají primární zodpovědnost za její blaho a prosperitu.

je složena ze starších gentlemanů, kteří jsou většinou dobře finančně zabezpečeni a nabízejí hrdinkám ochranu ruku a vyhovující zázemí. Jedná se o muže, patřící do vyšší třídy, kteří svůj majetek nabyli prostřednictvím dědictví, či příslušnosti k prestižní rodině s velkým majetkem. Tito muži mohli mít v reálné společnosti výhodu při výběru partnerky, pokud ovšem nenarazili na striktní požadavky či podmínky rodiny. Ta mohla vyžadovat u budoucí nevěsty podle zvyklostí minimálně stejný společenský status. Můžeme sem zařadit například pana Darcyho nebo plukovníka Brandona. Druhou skupinou jsou většinou mladí muži, kteří patří do dobře zabezpečené rodiny vyšší střední třídy, nebo jsou víceméně obyčejnými mladíky, kteří se snaží dosáhnout určitého společenského statusu a začlenit se do lepší společnosti. Tomuto popisu v románech odpovídají mladý Charles Bingley a Willoughby, který představuje právě případ „pohledu na manželství z ekonomických důvodů více než z důvodu milostného vztahu.“⁷¹ Kromě těchto dvou hlavních skupin autorka představuje také muže vykonávající různé funkce v armádě, což můžeme vztáhnout například na mladého Wickhama, a v poslední řadě také muže v rolích otců od rodiny. Všichni zapadají do dobové představy o mužské postavě v rámci svých daných rolí, autorka nám „předkládá velké množství postav, všechny s určitým smyslem samozřejmosti, že se s nimi můžeme každý den setkat. Přičemž jsou všechny rozlišeny přesně podle nejrůznějších lidských vlastností.“⁷² Předkládá tedy čtenáři různé druhy mužských postav, které rozlišuje jak podle jejich sociálního postavení, tak podle statutu, který ve společnosti zaujímají. Podle svého morálního cítění také pokládá jasnou hranici mezi těmi, kteří se chovají podle svého postavení a těmi, kteří se snaží dosáhnout vyššího statutu nepřiměřenými prostředky a nevhodně zvoleným způsobem hledání nejvýhodnější příležitosti.

5.3 Pojetí mužských postav v kontrastu k autorčinu pojetí ženy

V posledním oddíle se zaměříme na pojetí mužských postav v rámci obou příběhů. Můžeme zde vysledovat jakýsi vzorec, podle kterého Austenová nakládá se svými mužskými hrdiny a tím určit jejich funkci v románech. V díle *Rozum a cit* stojí

⁷¹ GILL, Richard, GREGORY Susan: *Mastering the novels of Jane Austen: Jane Austen*. New York: Palgrave Macmillan, 2003, xviii, 373 p. ISBN 03-339-4898-X, s.65

⁷² Viz. POLLOCK, Walter Herries: *Jane Austen, Her Contemporaries and Herself: An Essay in Criticism*. Miami: HardPress Publishing, 2012. ISBN 9-781290-151320., s.48

všichni mužští hrdinové na stejné úrovni, kromě toho, že jsou nápadníky hlavních postav Elinor a Marianne, do děje zasahují každý podobně velkou měrou. Naopak v *Pýše a předsudku* je dán větší prostor Darcymu, kdy ostatní muži, Bingley, Wickham, Willoughby i Collins, příběh pouze doplňují a rozvíjí. Autorka ve své tvorbě používá muže jako prostředky uvědomění hlavních hrdinek, jelikož na jejich činech závisí osudy, chování a projevy dívek. Kromě Elizabeth, u které je tento proces opačný, si všechny dívky své nápadníky zpočátku idealizují a propadají jejich kouzlu a šarmantnímu chování. Postupem děje se však ukáže, že každý z mužů má buďto předchozí závazky nebo je rodinnými předsudky nucen vztah ukončit. Austenová vykresluje charaktery a povahu dívek právě tím, jak tuto informaci zpracují a jak s ní naloží. Pouze pan Darcy je případ opačný, neboť Elizabeth, která jej zpočátku odmítá, musí postupně přijít na to, že jakmile se dokáže zbavit svých předsudků, tak ho ve skutečnosti miluje, na čemž je vlastně založen celý román. Někteří autoři jej označují za „Byronovského Darcyho“⁷³. Toto označení vychází ze skutečnosti, že ačkoliv je jeho primární funkcí být hrdinou románu, tak se podobně jako hrdinové v díle Lorda Byrona vyznačuje jistými charakteristickými rysy anti-hrdiny, kteří jsou pojímáni také jako tzv. „byronští rebelové“.⁷⁴ Působí arogantně, není schopný se sociálně zapojit do společnosti, která to po jeho postavení přímo vyžaduje, je velmi inteligentní a vnímavý, ale po citové stránce komplikovaný s až téměř sebe destruktivním chováním. „Čtenář může jasně vnímat jeho sexuální nadřazenost a z ní plynoucí vliv na Elizabeth, která je k němu velmi silně přitahována a brání jí pouze její vlastní soukromá pokořená pýcha.“⁷⁵

Austenová vyjadřuje kontrast ke svým ženským hrdinkám, charakterizovanými mládím a vlastnostmi a názory s ním spojenými, největší mírou právě prostřednictvím Darcyho postavy. Dívky jsou mladé, mají romantické představy o životě a všechny chtějí poznat pravou lásku. Darcy je obraz staršího, inteligentního, aristokratického, finančně zabezpečeného a svým způsobem i šarmantního muže, který představuje pro většinu mladých dívek ideálního budoucího manžela po všech stránkách. Podobně působí také plukovník Brandon v *Rozumu a citu*. Paradoxem je, že právě tito muži, kteří

⁷³ COPELAND, Edward; McMaster, Juliet: *The Cambridge Companion to Jane Austen*, 2nd edition, Cambridge: Cambridge, s. 43

⁷⁴ Viz. JUMP, J. D.: *The Byronic Hero. Types and Prototypes by Peter L. Thorslev., The Review of English Studies: New Series* [online]. Oxford University Press, 1964, Vol. 15, No. 57, s. 100-103 [cit. 2013-05-07]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/513338>, s.101

⁷⁵ TODD, Janet.: *The Cambridge Introduction to Jane Austen.*, New York: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0-521-67469-7, s. 65

mohou nabídnout svým vybraným dívkám nejkompexnější soubor vlastností i prostředků pro spokojený budoucí život, jsou hrdinkami zpočátku odmítáni či přehlíženi. Ostatní hrdinové zasahují do příběhů obdobně, ale vyznačují se opačnými vlastnostmi. Bingley, Wickham i Willoughby mají v podstatě za úkol hrdinky svést, okouzlit je svým vystupováním a nastítnit jim společnou budoucnost. Autorka se příliš nezaobírá jejich vědomím, myšlením ani charakterovými vlastnostmi. Jsou popsáni většinou pouze v rámci své role nápadníků. Narozdíl od Darcyho a plukovníka Brandona jsou to mladíci, kteří doposud nemají ve svém mladém věku uspořádané hodnoty, jsou v jednání mnohem více nevyzpytatelní, v porovnání s jejich staršími kolegy a kromě Bingleyho se jedná o ne příliš zabezpečené muže. Hrdinky mají za úkol tyto muže odhalit a teprve po poznání pravých vlastností a skutečností se mají rozhodnout, zda k nim budou nadále chovat náklonnost a cit, nebo přehodnotí své idealizované představy a vyberou si ty „pravé“ muže.

6. Závěr

V závěru práce se pokusím shrnout uvedené poznatky, které se vztahují k vybrané tvorbě Jane Austenové. Tato autorka se zapsala do dějin světové literatury osobitým a průkopnickým způsobem vykreslování mladých dívek na hranici dospělosti, které jsou konfrontovány s nemilosrdnými zvyklostmi společnosti a zkušeností s první láskou a ztrátou. Její pojetí je zajímavé jak z důvodu venkovského prostředí, ve kterém se její hrdinky objevují, tak z pohledu kritiky společnosti prostřednictvím jednotlivých charakterů a jejich životních názorů a cílů. Ať je to román *Rozum a cit*, či *Pýcha a předsudek*, tak v obou nalezneme ono kritické hledisko, stejně tak jako hledisko morální. Austenová se snažila do hlavních postav projektovat své vlastní názory na soudobou společnost a její zvyklosti. Velmi kritická je především v otázce smlouvání výhodných manželství a panujících mezitřídních předsudků. Těchto zažitých stereotypů o finanční nadřazenosti jsme si mohli všimnout zejména v románu *Pýcha a předsudek*, ve kterém je otázka peněz a společenské postavení s tím spojené jedním ze stěžejních námětů.

Práce se také věnuje otázce, do jaké míry ovlivnil autorku v její tvorbě historický kontext a dobový proud romantické literatury. Autoři souborů a souhrnných dějin anglické i světové literatury se shodují v tom, že Austenová stála spolu se svým dílem spíše mimo tento literární směr. Nalezli jsme sice v jejích románech znaky romantismu, které se dají zařadit do soudobého literárního diskursu, ale primárně se svými náměty spíše liší a přiklání se k ironii, kritice společnosti a vykreslování psychologie postav. Romantické ideály a představy jsou často prostředkem satiry některých hlavních postav. Vzorovým příkladem zde může být Marianne Dashwoodová v románu *Rozum a cit* se svou přehnanou citlivostí a představou o velké vášnivé lásce překonávající všechny překážky, která trvá po celý život. Kromě souvislosti s dobovou literaturou jsem se věnovala také kontextu historickému, a to konkrétně Anglii na prahu modernizace společnosti. Austenová se svou tvorbou zaujala zčásti i díky tomu, že ukazovala zemi takovou, jaká skutečně byla ještě před touto modernizací a před vrcholem průmyslové revoluce. Její dílo vykreslovalo starý anglický venkov, ke kterému se čtenáři z oblasti periferií a předměstí často s oblibou uchýlovali. Nevyprávěla příběhy o problémech ve městech, ale o soukromých dramatech. Její romány přinášely nadčasové příběhy o lásce,

útrapách s ní spojených a o lidských hodnotách a morálce, na kterou se v době modernizace často zapomínalo. V souvislosti s tím jsem také zmínila otázku feministické tradice v literatuře, která se právě v této době začala rozvíjet.

Hlavním cílem práce bylo analyzovat a porovnat hlavní hrdinky dvou vybraných románů *Rozum a cit* a *Pýcha a předsudek*. Tato dvě díla byla zvolena cíleně, díky velké variabilitě v podobnosti hlavních postav a v jejich příbězích. Všechny čtyři hrdinky, Elinor, Marianne, Elizabeth i Jane mají mnoho společného ať už ve svých povahách, tak v životním osudu a příběhu o hledání sebe sama prostřednictvím osudového muže a místa ve společnosti. Můžeme pozorovat podobnost jak v charakterových vlastnostech, tak v myšlení a představách o životě a můžeme je také jednotlivě libovolně stavět do opozice. V obou románech nalezneme dvě dívky, sestry, které jsou od sebe příliš odlišné, ale svým způsobem jsou také stejné. Dívky čelí podobným situacím, ve kterých se musí vyrovnat s utrpením způsobeným svými nápadníky a překonat některé své charakteristické vlastnosti a projít určitým vývojem, aby na konci mohly přijít ke štěstí. Hrdinky jsme postavili do opozice v rámci jednotlivých románů a posléze jsme je porovnali v rámci obou děl. Zajímavým prvkem je srovnání jednání hrdinek v podobných situacích. Mohli jsme si povšimnout, že autorka v každém románu představuje jednu dívku jako „tu rozumnější“ a druhou naopak jako tu, která je ve svém smýšlení naivní. Zajímavým prvkem je také skutečnost, že se dívky dostávají do situace, ve které učiní ta rozumnější špatný úsudek, který by naopak její naivní protějšek se svou povahou nikdy neučinil.

U Austenové se tyto povahové rysy, jednání a rozhodování objevují v běžném životě obyčejných dívek. Její dílo se stalo tak úspěšným také díky tomu, že její postavy představují modelové povahy lidí, které můžeme potkat i v běžném životě kolem sebe. Elinorinu sebekontrolu spojenou realistickým náhledem na společnost, přehnanou citovou a emotivní povahu Marianne, naivitu a pokornou dobrosrdečnost v případě Jane a pyšnou, zásadovou, inteligentní a přímou Elizabeth můžeme potkat prakticky kdekoliv ve kterékoliv době.

Různé varianty lidských povah můžeme nalézt nejen v hlavních postavách, ale také například u postav, které zastupují mužskou část románů. Těm jsem se věnovala zejména v posledních oddílech, které alespoň krátce nastínily pohled autorky na funkci muže v životě mladých dívek, hledajících oporu a zabezpečení. V dílech lze vidět vliv autorčina okolí na její tvorbu. Muži se v jejích románech objevují jako postavy, které mají za úkol hrdinky svádět a prožívat s nimi vzestupy a pády, které jsou spojeny

s rodičím se citem. Kromě mužských postav v rolích otců, či příbuzných se v románech nacházejí především nápadníci, ucházející se o srdce i ruku dívek, kteří ale většinou slouží k ponaučení hlavních hrdinek a k jejich osobnímu rozvoji a pozměnění nastavených hodnot. Tyto postavy se objevují jako reflexe společnosti, ve které hraje důležitou roli otázka manželství a finančního zabezpečení. Zmínila jsem starší muže s určitým jménem, kteří byli schopni se o dívku, jakožto svou budoucí manželku, postarat, a naopak také mladé muže, lačnící po určitém vyšším společenském postavení, kteří viděli možnost společenského růstu ve sňatku s dívkou, která pocházela ze zabezpečené rodiny. Zde naráží Austenová na problém týkající se právě těchto mladých mužů, kteří často svedou dívku, která není natolik zabezpečena a posléze ji opustí z existenčního důvodu kvůli dívce s finančním zázemím.

Jane Austenová představuje čtenáři hrdinky plné ideálů a snů, ale i zásad a chování podmíněných společnostmi z konce osmnáctého a počátku devatenáctého století. Všechny jsou díky svému mládí plné představ o budoucím životě, který se teprve formuje. Setkáváme se s nimi na hranici dospělosti, kdy jsou jejich osudy teprve na počátku a rozhoduje se o jejich budoucím štěstí. Všechny hrdinky za svou budoucnost bojují, procházejí nesnázemi a musejí překonat intriky okolí. Jsou to dívky křehké, nevinné a často nezkušené, ale uvnitř se postupně stávají silnými osobnostmi s pevnými názory, ze kterých na konci románů již dýchají téměř dospělé ženy. Právě díky tomu je Austenová dokázala zařadit mezi nadčasové hrdinky, se kterými čtenář objevuje jejich vztahy i otázky a nedorozumění které musejí řešit, aby dosáhly svého.

7. Bibliografie

Primární literatura anglicky:

- AUSTEN, Jane, KINSLEY James, J. STAFFORD Fiona: *Pride and Prejudice*, New ed., New York: Oxford University Press, 2004, xlvi, 333 p., ISBN 01-928-0238-0.
- AUSTEN, Jane: *Sense and Sensibility*, 4th ed. London [etc.]: Penguin Books, 1994, 374 p., ISBN 978-014-0623-277.

Primární literatura česky:

- AUSTENOVÁ, Jane: *Pýcha a předsudek*. Vyd. 9., překlad Eva Kondrysová. Voznice: LEDA, 2009. ISBN 978-807-3352-875.
- AUSTENOVÁ, Jane: *Rozum a cit*. Vyd. 4., překlad Eva Kondrysová. Voznice: Leda, 2008, 280 s. ISBN 978-80-7335-146-5.

Sekundární literatura:

- COPELAND, Edward, McMASTER, Juliet: *The Cambridge Companion to Jane Austen*, 1st ed., Cambridge: Cambridge University Press, 1997, ISBN 0-521-49867-8.
- COPELAND, Edward, McMASTER, Juliet: *The Cambridge Companion to Jane Austen*, 2nd ed. New York: Cambridge University Press, 2011, ISBN 05-217-4650-7.
- FAYE, Deirdre Le: *Jane Austen's Letters*. 4th ed., Oxford [England]: Oxford University Press. ISBN 01-995-7607-6.
- FROIDE, Amy, M. JONES, James, STAFFORD Fiona J: *Never Married: Singlewomen in Early Modern England*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2005, 246 s. Oxford world's classics (Oxford University Press). ISBN 978-0-19-927060-6.
- GILL, Richard, GREGORY, Susan: *Mastering the Novels of Jane Austen: Jane Austen*. New York: Palgrave Macmillan, 2003, xviii, 373 s., ISBN 03-339-4898-X.

- GREENBLATT, Stephen, ABRAMS, M.: *The Norton Anthology of English Literature*. 8th ed. New York: W. W. Norton, c2006, 2 v. ISBN 03939253232.
- LEITHART, Peter J: *Jane Austen: (Christian Encounters Series)*. 2010. vyd. Nashville, Tenn.: Thomas Nelson, 2009, xvi, 175 p. ISBN 978-159-5553-027.
- MAXWELL, Richard, TRUMPENER, Katie: *The Cambridge Companion to Fiction in the Romantic Period*, New York: Cambridge University Press, 2008, xviii, 286 p. ISBN 05-216-8108-1.
- MCDOWALL, David: *An Illustrated History of Britain*. Harlow: Longman, 1989, 188 p., ISBN 05-820-4432-4.
- OLIVIERIUSOVÁ, Eva, GRMELA, Josef, HILSKÝ, Martin, MAREK, Jiří : *Dějiny anglické literatury*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1988.
- POLLOCK, Walter Herries: *Jane Austen, Her Contemporaries and Herself: An Essay in Criticism*, Miami: HardPress Publishing, 2012, ISBN 9-781290-151320.
- PREMINGER, Alex, BROGAN T.: *The New Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics*. Princeton, N. J.: Princeton University Press, 1993, xlvi, 1383 p. ISBN 06-910-2123-6.
- STEINBACH, Susie: *Women in England 1760-1914: a Social History*. Pbk. ed. London: Phoenix, 2005. ISBN 07-538-1989-9.
- STRÍBRNÝ, Zdeněk: *Dějiny anglické literatury 2*. Praha: Academia Praha, 1987. ISBN 14-527-88.
- TODD, Janet: *The Cambridge Introduction to Jane Austen*. New York: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0-521-67469-7.
- WALL, Cynthia, NUTT, Thomas, WILLIAMS, Samantha: *A Concise Companion to the Restoration and Eighteenth Century: Singlewomen in Early Modern England*. 1st pub. Malden, MA: Blackwell Pub., 2005, x, 284 p. ISBN 14-051-0118-0.

- WU, Duncan: *A Companion to Romanticism*. 1. publ. in paperback. Oxford [u.a.]: Blackwell, 1999. ISBN 978-063-1218-777.

Elektronické zdroje:

- BROWN, Loyd W.: *Jane Austen and the Feminist Tradition*, University of California Press Vol. 28, No. 3 (Dec., 1973), pp.321-338 [cit. 2013-05-01]. *Nineteenth-century fiction* [online]: ISSN 00290-5-64. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2933003>.
- FOX, Robert C.: Elizabeth Bennet : *Prejudice or Vanity?*,. 1962, Vol. 17, No. 2 [cit. 2013-05-07]. *Nineteenth-Century Fiction* [online]ISSN 00290-5-64 Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2932520>.
- HALLIDAY, E. M.: *Narrative Perspective in Pride and Prejudice* [online]. *Nineteenth-Century Fiction*, Vol. 15, No. 1: University of California Press, 1960 [cit. 2013-04-26]. DOI: 10.2307/2932835. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2932835>.
- HERBERT, David: *Place and Society in Jane Austen´s England. Geography* [online]. 1991, roč. 76, č. 3, s. 193-208 [cit. 2013-11-21]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40572081>
- JUMP, J. D.: *The Byronic Hero. Types and Prototypes by Peter L. Thorslev*, The Review of English Studies: *New Series* [online]. Oxford University Press, 1964, Vol. 15, No. 57, s.100-103 [cit. 2013-05-07]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/513338>.
- MAYERS, Silvia H.: *Womanhood in Jane Austen's Novels*, Duke University Press Vol. 3, No. 3 (Spring, 1970), pp. 225-232 [cit. 2013-05-01]. *Novel: a forum on fiction* [online]: ISSN 00295-1-32. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1344915>.
- PRICE, Martin: *Manners, Morals and Jane Austen*. 1975, Vol. 30, No.3[cit. 2013-05-01]. *Nineteenth-Century Fiction*, [online]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2933070>.
- WEINSHEIMER, Joel: *Chance and the Hierarchy of Marriages in Pride and Prejudice*, Baltimore Johns Hopkins, University Press, Vol. 39, No. 3 (Sep.1972),pp. 404-419 [cit.2013-04-28]. ELH [online] ISSN 0013-83-04. Dostupné z <http://www.jstor.org/stable/2872192>.

